

vzgojiteljica

revija za dobro prakso v vrtcih

Vsebina

Uvodnik

- 3 Nagovor urednice

Vrtec se predstavi

- 4 Naše delo temelji na evalvaciji dosežkov

Aktivnosti

- 6 Zaščitimo se pred škodljivimi vplivi sonca
8 Poročilo o delu v programu Varno s soncem v obdobju od 2007 do 2010
11 Igre za spodbujanje socialno-čustvenega razvoja

O tem in onem iz naših vrtcev

- 13 Polžje igre »moščanskih« vrtcev
13 Pesnica na obisku
13 Jahali smo konja
14 Spoznavamo naravo in jo varujemo

Za dobro prakso

- 15 Projekt: Moj kraj
17 Od smeti do umetnine
19 Kako dobimo dojenčka in kaj potrebuje za življenje?
23 Razvrščanje v matematiki predšolskega otroka

Pogovarjamo se s strokovnjaki in znanstveniki

- 24 Priprava predstave ni edina možna vloga lutke v vrtcu

Iz teorije v prakso

- 28 Pretirano zaščitniško odzivanje ali hiperprotektivnost
31 Razvoj osnovnih matematičnih pojmov v predšolskem obdobju
34 Zborovsko petje v vrtcu
36 Labanove teme v vrtcu

Mnenja, odmevi in predlogi

- 39 Vzgojiteljica in vzgojitelj?
40 Medsebojna različnost nas lahko bogati
42 Kratki odgovori na vaša vprašanja
43 Povabilo k sodelovanju

www.vzgojiteljica.si

Vzgojiteljica maj - junij 2011

vzgojiteljica

revija za dobro prakso v vrtcih

je nastala na pobudo aktivna
ravnateljic in ravnateljev celjske regije

Revijo Vzgojiteljica sofinancira
Ministrstvo za šolstvo in šport

IZDAJATELJ

Pedagoško društvo Vzgojiteljica,
Gubčeva 22, 3320 Velenje

ZALOŽNIK

Pozoj d.o.o., Efenkova cesta 61,
3320 Velenje

UREDNIKA

mag. Betka Vrbovšek,
tel.: (03) 425 70 30,
vrtec.toncke.ceceve@siol.net

UREDNIŠKI ODBOR

Rozalija Kovač, univ. dipl. ped.,
Peter Rebernik, univ. dipl. ing. el.,
mag. Betka Vrbovšek

JEZIKOVNA REDAKCIJA

Aleš Vrbovšek, prof.

NAROČNINE

Pozoj d.o.o., Efenkova cesta 61,
3320 Velenje, info@pozoj.si
tel.: 03/ 897 01 22,
faks: 03/ 897 01 24

Revija Vzgojiteljica izhaja šestkrat letno,
odjave med letom niso možne.

Letna naročnina je 31,20 €.

Revije ni v prosti prodaji.

OBLIKOVANJE IN DTP

Pozoj d.o.o., Efenkova cesta 61,
3320 Velenje

PRISPEVKE SPREJEMAMO

Vzgojiteljica, Mariborska 43, 3000 Celje,
vrtec.toncke.ceceve@siol.net do
15. v mesecu za prihodnji mesec.

Poslanega gradiva, praviloma, ne vračamo.

TISK

Eurograf d.o.o. Velenje

ISSN: 1580-6065

Risba na naslovnici:

Lovro Škrabl

(6 let)

mentorici:

Dragica Mrkša,

Urška Krklec

Vrtec

Rogaška Slatina,

enota Potoček

Prijazen pozdrav!

Letošnja tretja številka Vzgojiteljice prihaja v slovenske vrtce že na pragu poletja. Čeprav se najintenzivnejši del šolskega leta z junijem počasi zaključuje, vrtci poslušajo tudi med šolskimi počitnicami.

V primerjavi s prejšnjimi leti vzgojitelji opažamo letos celo povečano zanimanje za obisk vrtca v poletnem času.

Najbrž je dejstvo, da bo večina otrok bolj ali manj prisotna v vrtcu tudi čez poletje, odraz težjih gospodarskih razmer in poslabšanega standarda v mladih družinah, ki si težko privoščijo daljše počitnice.

Ne dvomimo, da bomo dobro poskrbeli za otroke v vseh vrtcih. Vzgojitelji načrtujemo tudi poletni program dela, s poudarkom na področju gibanja, naravoslovja, jezika in družbe.

Vsakodnevne, tako imenovane rutinske dejavnosti pa se v organizaciji malo razlikujejo od običajnih mesecev. Organizacija dela je v juliju in avgustu v vsakem vrtcu prilagojena poletnim razmeram. Manj napolnjeni oddelki otrok se med seboj združijo v skupne oddelke, vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic oz. vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev pa namenjajo več časa in pozornosti svobodni igri otrok in raznim dejavnostim na prostem. V prehrani otrok je več zelenjave, sadja in tekočin (juh, sokov, vode). Treba je upoštevati tudi pravila varnega bivanja na prostem, saj je izpostavljanje soncu brez zaščite med deseto in šestnajsto uro zdravju škodljivo. Več o tem lahko preberete v posebnem prispevku v rubriki »Aktualno«, kjer so tudi pojasnila in navodila za varno bivanje na prostem.

Zaradi oddelkov, ki se združujejo, se otroci v poletnem času pogosteje družijo v starostno heterogene skupine. Mlajši otroci lahko dobijo veliko spodbud v igri z razvitejšim sovrstnikom oz. s starejšim otrokom. Mentalno razvitejši otrok je model ostalim otrokom za posnemanje pri igri, pa tudi za besedno, čustveno in socialno odzivanje. Starejši otrok pa se v igri z mlajšimi zave svoje moči vplivanja in vodenja skupinice otrok, kar mu povečuje pozitivno samopodobo in zdravo samozavest. Nič ne bo narobe, če to povemo tudi staršem, saj so pogostokrat, še bolj kot njihovi otroci, čustveno vezani na »svoj« oddelek in »svojo« vzgojiteljico.

Poletje je lahko tudi čas za domišljijo in jezikovni razvoj. Oboje je imenitno povezano v lutkovnih dejavnostih, ki jih je možno izvajati tudi v senci na prostem. Saj ne potrebujemo veliko: vrvico in nekaj kosov tkanine za lutkovni oder ter seveda lutke v rokah vzgojiteljev ali otrok. Vabim vas, da si več o pomenu lutk pri vzgoji otrok preberete v intervjuju s strokovnjakom, Edijem Majaronom.

Kljub skrbi za otroke pa smo tudi vzgojitelji v poletnem času potrebni oddiha in počitka, saj dopusta med šolskim letom ni mogoče koristiti v večjem obsegu.

Kjer koli že boste preživeli svoje dopustniške dni, vam želimo osebno smiselne, vesele in koristne dejavnosti, ki poživijo telo in napolnijo duha z novo močjo za napore, ki nas čakajo v jeseni.

Naslednja, četrta številka Vzgojiteljice vas bo pozdravila že v novem šolskem letu 2011/12.

Do takrat pa – srečno!

Urednica

Vrtec Pedenjped Ljubljana

Naše delo temelji na evalvaciji dosežkov

Pedenjped je literarni junak iz slovenske mladinske književnosti, ki ga je v svojih pesmih ustvaril pesnik Niko Grafenauer. Prepoznavno podobo so mu dale tudi odlične ilustracije Marjana Mančka. Lepšega imena si vrtec na Cerutovi ulici v Ljubljani skoraj ne bi mogel dati. Obenem pa je tudi ime pripomoglo k temu, da je javni vzgojno-izobraževalni zavod Vrtec Pedenjped prepoznan v slovenskem predšolskem prostoru. O delovanju, ciljnih in uspehih vrtca je na naša vprašanja odgovarjala ravnateljica **MARJANA ZUPANČIČ**.

Lahko predstavite bralcem Vzgojiteljice vrtec, ki ga vodite? Koliko ima enot, oddelkov, otrok?

Vrtec Pedenjped je javni vzgojno-izobraževalni zavod na obrobju Ljubljane. Sedež ima na Cerutovi ulici 6. Deluje v devetih hišah s 37 oddelki, 659 otroki in 122 zaposlenimi. Dve hiši sta na pobočjih Janč in Lipoglava nad Ljubljano. Vse naše hiše odlikuje lepo urejena okolica z igrišči in spodbudnim okoljem, sodobno opremo in strokovnim osebjem z veliko empatije do otrok. To jim zagotavlja občutek varnosti in dobro počutje v vrtcu ter ustvarjalne pogoje za njihov vsestranski razvoj in ustvarjalnost. Tako je vrtec kakovostno dopolnilo k družinski vzgoji.

Skoraj povsod povpraševanje po prostih mestih presega razpoložljive možnosti. Kako kaže pri vas za novo šolsko leto?

Na podlagi komisijskega sprejema, ki ga imamo v našem vrtcu vsako leto zadnjih dvajset let, je bilo v letošnjem letu odklonjenih 134 otrok prve in druge starostne skupine. Z željo po zagotovitvi čim večjega števila prostih mest se vsako leto dogovarjamo za odprtje novih oddelkov. V zadnjih treh letih smo odprli dva nova oddelka v OŠ Kašelj ter štiri oddelke v OŠ Nove Fužine. V letošnjem letu pa bo MO Ljubljana začela tudi graditi nov vrtec v Kašlju, ki bo omogočal

enajst novih oddelkov, med njimi tudi en razvojni oddelek.

Kaj so glavne značilnosti izvedbenega kurikula v vašem vrtcu?

Že ves čas od uvedbe »Kurikuluma v vrtec« temelji naše delo na evalvaciji dosedanjih dosežkov, dela, rezultatov in pristopov. Na podlagi tega lahko določamo daljnoročne in kratkoročne cilje ter prioritete naloge. Glavne značilnosti izvedbenega kurikuluma temeljijo na načelih, ki jih opredeljuje sam dokument ter skupna vizija vrtca.

Kako pa ravnate takrat, ko želite uveljaviti kakšno izboljšavo?

Kadar koli želimo izboljšati naše delo, je potrebno najprej ugotoviti, kakšno je stanje. Najprej poskušamo evalvirati svoje delo in na podlagi tega načrtovati izboljšave. Predvsem skušamo preseči rutino, tako v načrtovanju kot izvajanju, še posebej pa želimo ozavestiti pasti dnevne rutine. V ta namen so naši strokovni aktivisti že več let prežeti s tovrstnimi vsebinami. Strokovne delavce preko različnih oblik izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja vodimo k temu, da bi ozavešili potrebo po spreminjanju utečenih rutinskih ravnanj, še posebno pa o tem, kako lahko prikriti kurikul vpliva, pozitivno ali negativno, na ravnanje otrok, na njihove aktivnosti in vrednote.

Katerim vsebinam v izvedbenem kurikulu namenjate posebno pozornost?

Izvedbeni kurikulum je v zadnjih letih usmerjen v vsebine, kot so ekologija, skrb za naravo in človeka ter večšine kakovostnega sobivanja. Z različnimi vsebinami spodbujamo kakovostno preživljanje prostega časa, ustvarjalnost in povezanost družin, otrok in vrtca. Želimo, da bi bilo naše dožemanje narave in ekoloških dejanj del nas, ne le projekt, ki ga izvajamo. Prav zaradi teh prizadevanj tudi ponosno nosimo naziv »ekovrtec«.

Se povezujete tudi z drugimi?

Vrtec se odpira navzven, izven naših meja, sledi razvoju družbe in njenih potreb. V okviru mednarodnih projektov se povezujemo z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami drugih evropskih držav, v vrtcu pa konkretno že kar nekaj let v skupinah najstarejših otrok izvajamo integrirano spoznavanje angleškega jezika.

V vrtcu se zavedamo tudi pomena sodelovanja s starši, ki jih skozi najrazličnejše oblike vključujemo v vsakdanje življenje vrtca in jim nudimo strokovno pomoč.

Vrtec vodite poslovno in strokovno. Kaj je v ospredju vaših ravnateljskih prizadevanj za kakovostni kurikulum vrtca?

Kurikulum so ljudje, ki ga izvajajo, to so na nazadnje profesionalni vzgojitelji. Zato gradimo temelje kakovostnega kurikuluma, predvsem s spodbujanjem stalnega strokovnega izpopolnjevanja, s strokovnimi aktivni in drugimi oblikami profesionalnega usposabljanja ter razvoja. Prepričani, da je najprej potrebno ustvariti dobro klimo, smo se lotili spreminjanja in ozaveščanja strokovnih delavcev z vključitvijo v Mrežo učecih se vrtcev in šol. Ugotavljali smo, da je potrebno za dobro klimo preprečiti izgorevanje na delovnem mestu, zato smo se premišljeno lotili tudi te vsebine. S samoevalviranjem lastnega dela smo strokovni delavci ugotovili, da ideje kurikuluma niso povsem razumljive in niso zaživele tako, kot so predvidene. Odločili smo se, da izboljšamo lastno delo, naše pristope, izvedbo in vrednotenje. Ugotavljamo, da smo z majhnimi koraki naredili precejšen napredek in presegle marsikatero oviro.

Čeprav traja šolsko leto do 31. avgusta, se s koncem junija izteče njegov najintenzivnejši del. Kako ocenjujete uspešnost šolskega leta 2010/11 v vašem vrtcu?

Ob zaključevanju šolskega leta 2010/11 smo lahko ponosni na profesionalno, fleksibilno in predano delo vzgojiteljic in vzgojiteljev ter drugih strokovnih delavcev, ki ostajajo odprti za spremembe in profesionalno rast, hkrati pa s svojo izvirnostjo in odločnostjo sledijo viziji in poslanstvu svojega poklica. Sistematično sledeč izboljšavam smo izboljšali kvaliteto bivanja in učenja na prostem, poseben poudarek pa smo namenili področju gibanja. Slednje je pomemben dejavnik razvoja otrok na vseh področjih, zato mu bomo načrtno to področje kot prednostno nalogo obravnavali tudi v prihodnjem letu. Ekologija v vrtcu je postala naš način bivanja in življenja. Ravno tako lahko opravičujemo

sodelovanje v projektu zdrav vrtec, saj si na vse načine prizadevamo za ohranitev zdravja otrok, ozaveščanje o zdravem načinu življenja tako otrok kot staršev. Rezultati vseh prizadevanj se kažejo na posameznih področjih.

Se rezultati vseh teh prizadevanj kažejo tudi navzven?

Seveda. Strokovni delavci izdelujejo lastna didaktična sredstva, ki jih ciljno in metodično opremijo (izdana brošura Ekoigrače, v pripravi brošura lesenih didaktičnih igrac vzgojiteljic oddelka Fužine). Pomembno in pozitivno ocenjujemo izmenjavo idej, izkušenj, uspehov, dilem in rešitev v praksi. Izdelali smo koledar otroških risbic na temo Drevo mi šepeta (osrednja tema izvedbenega kurikula v preteklem letu), odlično pa sodelujemo tudi s krajem, kar se kaže v različnih skupnih dejavnostih (čistilne akcije, sodelovanje na prireditvah s kulturnim programom in likovnimi izdelki). V mednarodnem projektu VŽU Comenius pod naslovom Stopinje po Evropi, ki združuje pet evropskih držav in katerega koordinator smo, smo med drugim v letošnjem letu raziskovali naše mesto ter izdali otroško slikanico Ljubljana – moje mesto, ki je prevedena v 5 jezikov. Gostili smo tudi 19 tujih strokovnih članov projekta na petdnevem obisku v Sloveniji. V kontekstu mednarodnega povezovanja sodelujemo s Pedagoško fakulteto v Trstu. Bodoči vzgojitelji in učitelji so preživeli dan v naših oddelkih in po temeljiti analizi potrdili, da bi naše izkušnje z veseljem vnesli v svoje delo.

Prej ste omenjali tudi dnevno rutino – kako je s tem?

Spreminjanje utečenih navad in rutine zahteva načrtno delo in določen čas. Zavedamo se, da so napredki v smeri h končnemu cilju majhni koraki. Nad doseženim še nismo popolnoma zadovoljni, zato iščemo možnosti in poti za večjo kakovost načrtovanega, predvsem pa izvedbenega kurikula. Zadnjih nekaj let sledimo ciljem vključevanja otrok

v načrtovanje, izvajanje in evalviranje dejavnosti, izvajanja različnih strategij za aktivno učenje otrok in povečano izvajanje različnih aktivnosti na prostem iz vseh področij dejavnosti, s posebnim poudarkom na gibalnih aktivnostih.

Kaj bo glavna prioriteta v naslednjem šolskem letu?

Ker v kratkem času enega šolskega leta ne moremo storiti velikega koraka in doseči cilja, bodo naše prednostne naloge ostale enake tudi za prihodnje leto. Nadgrajevali bomo postavljene cilje, iskali nove možnosti, ubirali nove poti.

Kakšna je skrb in naklonjenost lokalne skupnosti do vašega vrtca?

Vrtec Pedenjped odlikuje odprtost navzven in sodelovanje s širokim krogom: z MOL, četrtinami skupnostmi, kulturnimi ustanovami, društvi in OŠ v svojem okolju.

Že prej smo omenili, da je ravnateljica tudi poslovni vodja vrtca. V večini javnih vrtcev je procent sredstev za stroške dela okoli 80 %. Kako je s tem pri vas? Podpirate prenos stroškov dela za zaposlene v javnih vrtcih na raven ministrstva za šolstvo?

Vrtec ima zelo majhen delež tržne dejavnosti. Stroški dela predstavljajo največji segment stroškov, kjer smo sedaj popolnoma odvisni od financiranja ustanovitelja. Dobro sodelovanje z MO Ljubljano je potrebno tudi v bodoče, ne glede na to, kakšna bo odločitev v zvezi z vašim vprašanjem v prihodnje.

Kakšen je vaš pogled na vzgojiteljski poklic danes? Kako ocenjujete profesionalnost poklica?

»Kurikulum za vrtce« je vzgojitelju določil novo vlogo. Večja strokovna avtonomnost pomeni večjo odgovornost. Morda je težko posameznikom, ki te vloge niso ozavestili in jo sprejemajo postopoma, preko izobraževanj, individualnih posvetovanj, lastnih izkušenj. Vzgojitelj svojo profesionalnost izraža

Vrtec se predstavi

s svojim znanjem, pristopom do otrok, staršev, s svojim načrtovanim sistematičnim delom. Vzgojitelj, ki trdno in strokovno stoji za svojimi stališči, nameni in ravnaji, ki zna ovrednotiti lastno delo in ga utemeljiti s Kurikulumom za vrtec, je kos svojemu delu in sodelovanju s starši, ki od vrtca vedno več pričakujejo in zahtevajo. Včasih tako, da celo posegajo v strokovno avtonomnost vrtca.

Kaj pa naredite v takih primerih?

Z ustrezno komunikacijo soustvarja-

mo okolje zaupanja in sodelovanja.

Z vrtcem je tesno povezana tudi vaša osebna poklicna pot. Jo lahko na kratko opišete?

Vseh 31 let svojega vzgojiteljskega delovanja sem povezana z vrtcem. Svojo poklicno pot sem začela kot vzgojiteljica v oddelku, jo nadaljevala kot organizacijska vodja enote in pomočnica ravnateljice. Sedaj sem že enajsto leto ravnateljica zavoda. Pri svojem delu, ki je usmerjeno v otroke, zaposlene, starše, lokalno sku-

pnost in širše okolje, izredno uživam. Ob tem pa se zavedam, da se še vedno osebno in strokovno izpolnujem.

Urednica

Aktualnosti

Nacionalni preventivni program *Varno s soncem* v vrtcih in šolah

Zaščitimo se pred škodljivimi vplivi sonca

Na Zavodu za zdravstveno varstvo Celje so na tiskovni konferenci, ki je bila 24. maja 2011, predstavili načrtovane aktivnosti v preventivnem programu Varno s soncem, ki ga izvajajo že peto leto. Program je iz leta v leto odmevnejši in vanj se vključuje vse večje število vrtcev in šol. Letos bo sodelovalo več kot 27 000 predšolskih otrok iz 138 vrtcev in skoraj 3000 šolarjev iz 63 osnovnih šol. Od leta 2007 do danes je v programu, ki otroke, mladostnike in starše seznanja s škodljivimi posledicami sončnih žarkov, sodelovalo več kot 60 000 otrok iz vseh slovenskih regij.

»S programom *Varno s soncem* se odzivamo na zaskrbljujoče epidemiološke podatke o naraščanju števila raka-vih obolenj kože v Sloveniji. Pojavnost kožnega raka je močno povezana z izpostavljanjem soncu in s pogostnostjo sončnih opeklin. Postopoma želimo preoblikovati odnos ljudi do sonca in v čim širšem krogu populacije doseči dosledno upoštevanje in izvajanje samozaščitnih ukrepov pred škodljivimi učinki sonca. Na ta način lahko dolgoročno

prispevamo k zaježitvi naraščanja kožnega raka in melanoma v Sloveniji,« je povedala vodja programa mag. Simona Uršič, dr. med., specialistka higijene, predstojnica Oddelka za zdravstveno ekologijo na Zavodu za zdravstveno varstvo Celje. »Z veseljem ugotavljamo, da število vključenih otrok v programu narašča. Letos bomo začeli z izvajanjem programa v vrtcih 30. maja. Predvidevamo, da bodo strokovni delavci program osveščanja o nevarnostih delovanja

sončnih žarkov in načinih samozaščitnega ukrepanja v vrtcih intenzivno izvajali od tri do štiri tedne. V tem času se bodo otroci skozi usmerjene dejavnosti in med igro v igralnici, na igrišču in izletih naučili varovati pred škodljivimi posledicami sončnih žarkov. Z informacijami o zaščiti bodo vzgojiteljice seznanile tudi njihove starše. Pričakujemo, da bodo v vrtcih zagotovili, da se bo njihov časovni plan dejavnosti na prostem vse do septembra odvijal tako, da otroci ne bodo izpostavljeni škodljivemu delovanju sončnih žarkov. V osnovnih šolah so v program vključeni četrtošolci in petošolci, zato bo program zaživel v okviru bivanja šolarjev v šoli v naravi. K sodelovanju v programu smo letos pritegnili tudi Centre za šolske in obšolske dejavnosti, v katerih se odvijajo šole v naravi,« je še pojasnila mag. Simona Uršič. Program je uvrščen med redne naloge javnega zdravja vseh zavodov za zdravstveno varstvo. Koordinator in strokovni nosilec programa je Zavod za

zdravstveno varstvo Celje, njegovi podporniki pa Združenje slovenskih dermatovenerologov, Društvo za boj proti raku Celje, Skupnost vrtecev Slovenije in Zveza slovenskih društev za boj proti raku.

Kožni rak je med raki v Sloveniji na vodilnem mestu, k čemur so nedvomno doprinesle posledice namernega izpostavljanja soncu in uporaba solarijev. »V Sloveniji je rak kože najpogostejša vrsta raka pri ženskah in moških. Vsako leto beležimo več kot 550 novih primerov črnega raka kože (melanoma) in več kot 1500 novih primerov drugih vrst raka kože. Maligni melanom ali pigmentni rak kože je najnevarnejša vrsta kožnega raka. Ta vznikne iz pigmentnih celic v koži in ima veliko nevarnost zasevanja v notranje organe,« je povedala **mag. Ana Benedičič**, dr. med., specialistka dermatovenerologije, iz Splošne Bolnišnice Celje. Razširjenost kožnega raka kliče po sistematičnem izvajanju preventive. »Poznati moramo dejavnike tveganja, da bi se znali izogniti nezdravim vedenjskim vzorcem ali jih spremeniti. Preventivni program *Varno s soncem* je primer dobre prakse, ki bo postopoma vplival na spreminjanje tveganega vedenja oziroma na ozaveščenost vseh generacij o vplivih ultravijoličnega sevanja na zdravje,« je poudarila **Tanja Planinšek Ručigaj**, dr. med., specialistka dermatovenerologije, predsednica Združenja slovenskih dermatologov.

Za zaščito zdravja in preprečevanje kožnega raka se odpovejmo sončenju in solariju. Soncu se ne izpostavljajmo od 10. do 16. ure.

Upoštevajmo pravilo sence: »Kadar je naša senca krajša od telesa, se umaknemo v senco.« Pri plavanju in vodnih športih se zaščitimo z ustrezno obleko in voodopornimi kemičnimi varovalnimi pripravki. Dojenčke in majhne otroke ne izpostavljajmo soncu. Otroke zaščitimo po enakih načelih kot sebe, še zlasti po principu naravne zaščite: poiščemo naravno ali umetno senco, uporabimo obleko in pokrivalo ter očala.

Ultravijolično sevanje je danes tisti dejavnik, ki ogroža zdravje ljudi, še zlasti otrok. Na moč sončnih žarkov vplivajo številne spremembe v okolju, kot opozarjajo ekologi in strokovnjaki za podnebne spremembe. »Debelina zaščitne ozonske plasti določa, koliko ultravijoličnega sevanja bo doseglo tla in s tem vplivalo na našo izpostavljenost škodljivemu delu sončnega sevanja. Čeprav je ozona zelo malo, ima zelo pomembno vlogo, saj nas varuje pred UV žarki,« je opozorila **mag. Tanja Cegnar**, svetovalka za podnebne spremembe iz Agencija RS za okolje. »Podnebne spremembe poleg največkrat omenjenega segrevanja ozračja vplivajo tudi na slabljenje zaščitne ozonske plasti. Zmanjšanje ozona v

ozračju nad Antarktiko so opazili že leta 1975. Ozonska luknja se razvija nad Antarktiko, kjer se zgodi, da ob koncu zime in na začetku pomladi ozon na višini med 14 in 21 kilometri skoraj povsem izgine. Doslej smo bili bolj zaskrbljeni zaradi ozonske luknje nad Antarktiko kot nad manj izrazitim pojavom tanjšanja ozonske plasti nad Arktiko. Letošnji pojav izrazitega upada ozona nad severnim polom je bil zato še toliko večje presenečenje. Zaščitna ozonska plast se je opazno stanjšala konec marca in aprila tudi nad Evropo. V Sloveniji je bil v tem obdobju UV indeks višji kot v preteklosti. K sreči je ozonska luknja sezonski pojav in v drugi polovici aprila smo že opazovali ponovno obnavljanje zaščitne ozonske plasti,« je še povedala mag. Tanja Cegnar in opozorila na smiselnost spremljanja UV sevanja in upoštevanje preventivnih zaščitnih ukrepov. Ob jasnem nebu je v topli polovici leta moč UV sončnega sevanja največja ob enih popoldne po poletnem času, takrat je sonce najvišje nad obzorjem. Pozimi je UV sevanje v povprečju desetkrat šibkejše kot poleti. Ob običajni debelini zaščitnega ozonskega plašča junija in v začetku julija je pri nas UV indeks ob jasnem vremenu sredi dneva po nižinah visok ali zelo visok. Na spletnih straneh Agencije za okolje na naslovu www.gov.arso.si objavljajo UV indeks vsak dan v sklopu biovremenskih napovedi.

KMEČKO DVORIŠČE - Žana Pajek (6,5 let)
mentori: Poltlika Praprotnik, Simona Založnik
VVZ Slovenij Gradec, enota Podgorje

Osnovne informacije o preventivnem programu *Varno s soncem*

Nosilci programa	Zavod za zdravstveno varstvo Celje Združenje slovenskih dermatovenerologov Društvo za boj proti raku regije Celje
Soizvajalci	Regijski zavodi za zdravstveno varstvo: Zavod za zdravstveno varstvo Koper Zavod za zdravstveno varstvo Kranj Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana Zavod za zdravstveno varstvo Maribor Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota Zavod za zdravstveno varstvo Nova Gorica Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto Zavod za zdravstveno varstvo Ravne na Koroškem
Avtorice programa	Mag. Simona Uršič, dr. med., specialistka higijene, vodja projekta Mag. Ana Benedičič, dr. med., specialistka dermatovenerologije Mag. Betka Vrbovšek, ravnateljica Vrtca Tončke Čečeve v Celju
Podporniki programa	Skupnost vrtcev Slovenije Zveza slovenskih društev za boj proti raku
Sofinancerji	Združenje slovenskih dermatovenerologov
Oblikovanje in kreativna zasnova	Studio Kernel, Koper
Informacije	www.zzv-ce.si, sklop vsebin Varno s soncem
Kontakti	varnosoncem@zzv-ce.si 03 42 51 130 in 03 42 51 124

Poročilo o delu v programu *Varno s soncem* v obdobju od 2007 do 2010

Program *Varno s soncem* je usmerjen v seznanjanje otrok in njihovih staršev o škodljivih posledicah delovanja sončnih žarkov in o ukrepih, s katerimi lahko nastanek teh posledic učinkovito preprečimo oziroma zmanjšamo. Dosledno upoštevanje in izvajanje samozaščitnih ukrepov v smislu zaščite pred delovanjem sončnih žarkov želimo spodbuditi pri čim širšem krogu populacije.

Vizija programa je doseči spremembo v odnosu do sonca pri celotni populaciji

v naši državi. S tem želimo doprinesiti k dolgoročni posledični zaustavitvi naraščanja kožnega raka v Sloveniji (predvsem melanomskega tipa).

Program *Varno s soncem* predstavlja nadaljevanje uspešno izvedenega projekta, ki smo ga prvič pilotno izpeljali leta 2007 v celjskem Vrtcu Tončke Čečeve. Od leta 2008 program izvajamo na območju celotne Slovenije. Ciljno populacijo predstavljajo otroci v starosti 4–6 let. Pred enim letom smo začeli program *Varno s soncem* uvajati tudi v osnov-

ne šole. Ciljno populacijo programa v osnovnih šolah predstavljajo zaenkrat četrto- in petošolci, vključeni v program šole v naravi.

Z veseljem ugotavljamo, da število otrok, vključenih v program, iz leta v leto narašča. V pilotnem projektu leta 2007 je sodelovalo 240 predšolskih otrok. V letu 2008 smo ob podpori Skupnosti vrtcev Slovenije v program že uspeli pritegniti vrtnice iz različnih koncev Slovenije – sodelovalo je 15000 otrok (109 vrtcev), v letu 2009 je bilo

vklučenih 19000 otrok (121 vrtcev), v letu 2010 pa že 21560 predšolskih otrok (137 vrtcev). Menimo, da se je program do sedaj že dobro usidral v številnih vrtcih v Sloveniji.

V letu 2010 je v programu sodelovalo tudi 2500 osnovnošolcev. Skupaj je v programu do letošnjega leta sodelovalo že 60000 otrok. Ocenjujemo, da je bilo z vsebinami programa seznanjenih še bistveno več otrok, saj so usmeritvam programa praviloma sledili vrtci v celoti in ne zgolj oddelki z otroki, ki so bili dejansko prijavljeni kot sodelujoči. Tako kot otroci so bili z vsebino programa seznanjeni tudi njihovi starši.

Vzgojitelji v vrtcih in strokovni delavci osnovnih šol so zaslužni za vsakoletno uspešno izveden program **Varno s soncem** in za prenos znanj o izvajanju samozaščite pred škodljivim delovanjem sončnih žarkov na predšolske otroke in na šolarje.

V programu **Varno s soncem** delamo "sezonsko". Jesen in zima sta namenjeni razvijanju vsebin, pripravi gradiv, zbiranju prijav za sodelovanje, kar pripravimo nosilci programa. Zbiranju prijav so sledila izobraževanja za vzgojitelje oz. za strokovne delavce osnovnih šol, ki so jih od 2009 dalje po posameznih regijah po enotnem programu izvedli vsi območni zavodi za zdravstveno varstvo (ZZV Koper, ZZV Kranj, ZZV Ljubljana, ZZV Maribor, ZZV Murska Sobota, ZZV Novo mesto, ZZV Nova Gorica, ZZV Ravne na Koroškem in ZZV Celje) in sodelovali tudi pri distribuciji gradiv.

Vsebine programa so objavljene na spletu, na naslovu www.zzv-ce.si, sklop vsebin **Varno s soncem – vrtci in osnovne šole**. Velik del komunikacije je potekal na namenskem e-naslovu: varnosoncem@zzv-ce.si.

Program **Varno s soncem** aktivno zaživi:

- v vrtcih 28. maja – na dan sonca,
- v osnovnih šolah v dnevih bivanja šolarjev v šoli v naravi, praviloma v maju ali v juniju.

Delo s predšolsko populacijo

Prvi del programa **Varno s soncem** – izobraževanje otrok – se je v vseh sodelujočih vrtcih vsako leto odvil junija. Izobraževalni del, ki so ga izvajali vzgojitelji in ostali strokovni delavci v vrtcih, je trajal tri do štiri tedne. V tem času so se otroci med igro in ciljnim dejavnostmi v igralnici in na prostem seznanili s škodljivimi posledicami delovanja sončnih žarkov in načeli preventivnega ravnanja. V vrtcih so upoštevali spremenjen, gibanju sonca prilagojen ritem dnevnih aktivnosti.

V juliju in avgustu so v vrtcih v praksi prav tako upoštevali osvojena načela samozaščitnega ravnanja pred škodljivim delovanjem sončnih žarkov.

Delo s šolarji

Program **Varno s soncem**, v smislu izobraževanja šolarjev, se je lani v večini sodelujočih osnovnih šol odvil junija, v sklopu šole v naravi. Ker se velik del programov šole v naravi odvija v okviru Centrov za šolske in občolske dejavnosti, smo k sodelovanju povabili tudi njih. V času izvajanja programa so se šolarji dobro seznanili s škodljivimi posledicami delovanja sončnih žarkov in načeli preventivnega ravnanja ter slednje tudi izvajali v praksi.

Program predvideva, da ciljna populacija (predšolski otroci in šolarji) pridobljena spoznanja o samozaščitnem ravnanju v zvezi z zaščito pred sončnimi žarki potem v praksi uresničuje tudi v domačem okolju, skupaj z družinskimi člani.

Evalvacijo programa **Varno s soncem** izvedemo vsako leto na dveh ravneh:

1. pri izvajalcih programa (vzgojitelji in strokovni delavci osnovnih šol),
2. pri uporabnikih programa (starši za predšolske otroke, šolarji).

Vrtci – poudarki iz evalvacijskega vprašalnika za 2010

Rezultati analize vprašalnikov kažejo:

- da so starši in vzgojitelji program ocenili zelo dobro,
- da so starši in vzgojitelji ocenili, da so otroci s programom veliko pridobili,
- da se je 90 % staršev opredelilo, da bodo načela upoštevanja pravil naravne zaščite pred soncem upoštevali tudi v krogu celotne družine.

Osnovne šole – poudarki iz evalvacijskega vprašalnika za 2010

Anketiranje v smislu evalvacije za strokovne delavce osnovnih šol smo izvedli takoj po izvedenem programu šole v naravi. Šolarje smo anketirali dvakrat – pred začetkom izvajanja programa **Varno s soncem** in po njem.

Rezultati analize vprašalnikov

- Pri šolarjih smo, glede na primerjavo odgovorov v vprašalnikih izpolnjenih pred in po opravljenem programu **Varno s soncem**, ugotovili bistven napredek pri poznavanju pravil naravne zaščite pred soncem.
- Strokovni delavci so ocenili, da so šolarji s programom veliko pridobili.
- Strokovni delavci so program ocenili zelo dobro.
- Anketirani strokovni delavci so se v celoti opredelili, da bodo načela upoštevanja pravil naravne zaščite pred soncem upoštevali tudi po zaključku programa (npr. pri rednem pouku).

Želimo, da dobi vsak otrok v vrtcu ali najkasneje v osnovni šoli možnost seznanitve s samozaščitnimi ukrepi v smislu zaščite pred škodljivim delovanjem sončnih žarkov. Pri tem računamo, da bodo otroci in šolarji pridobljena znanja po tem dosledno in vedno uresničevali v praksi. Program **Varno s soncem** nameravamo razširiti tudi med ostale populacijske skupine. Tako bo možno slediti cilju – doprinesti k spremembi v odnosu do sonca pri celotni populaciji v Sloveniji.

Varno s soncem v vrtcih v letu 2011

Nosilci programa	Zavod za zdravstveno varstvo Celje v sodelovanju z vsemi ostalimi zavodi za zdravstveno varstvo (ZZV): ZZV Kranj, ZZV Koper, ZZV Ljubljana, ZZV Maribor, ZZV Murska Sobota, ZZV Nova Gorica, ZZV Novo mesto, ZZV Ravne Združenje slovenskih dermatovenerologov Društvo za boj proti raku regije Celje
Namen programa	Otroke in njihove starše opozoriti na pomen pravilne zaščite pred škodljivim delovanjem sončnih žarkov in vzgojiti otroke k pravilnemu samozaščitnemu ravnanju. Prispevati želimo k znižanju pojavljanja kožnega raka v Sloveniji.
Cilj programa	V program vsako leto vključiti čim večje število vrtcev in s samozaščitnim ravnanjem seznaniti vse generacije otrok.
Ciljna skupina	Predšolski otroci (stari 4–6 let), vključeni v vrtce, in njihovi starši ter strokovni delavci vrtcev, ki so hkrati izvajalci programa.
Stanje prijav	<ul style="list-style-type: none"> • 138 vrtcev • 347 enot vrtcev • 1493 oddelkov • 27.250 otrok
Način dela	<p>Do sedaj smo z izvajanjem programa v vrtcih vsako leto začeli 28. maja, na dan sonca. Ker je letos ta dan sobota, bomo z izvajanjem programa v vrtcih začeli v ponedeljek, 30. maja. Predvidevamo, da bomo program seznanjanja z nevarnostjo delovanja sončnih žarkov in načini samozaščitnega ukrepanja v vrtcih intenzivno izvajali tri do štiri tedne. V tem času se bodo otroci skozi usmerjene dejavnosti in med igro v igralnici, na igrišču in na izletih naučili varovati pred škodljivimi posledicami sončnih žarkov. Z omenjeno vsebino bodo vzgojiteljice seznanile tudi njihove starše. Pričakujemo, da bodo v vrtcih zagotovili, da se bo časovni načrt dejavnosti odvijal tako, da otroci ne bodo izpostavljeni škodljivemu delovanju sončnih žarkov.</p> <p>Gibanju sonca prilagojen poletni ritem vrtca in spodbujanje samozaščitnega ravnanja otrok v vrtcu se naj ne bi zaključilo po treh do štirih tednih, kolikor je predvideno aktivno delo v programu, ampak se naj bi ohranjalo do konca septembra.</p>
Gradiva 2011	<ul style="list-style-type: none"> • Plakati <i>Izberi kapo al' klobuk</i> • Zloženke za starše <i>Zaščita pred soncem</i> • Nalepke <i>Izberi kapo al' klobuk.</i>

Pripravila: mag. **Simona Uršič**, dr. med.

Igre za spodbujanje socialno-čustvenega razvoja

Medsebojni vrstniški odnosi

Raziskovanja sprejetosti otrok in njihovega statusa v skupini vrstnikov kažejo, da je mogoče prepoznati otroke, ki so priljubljeni (angl. popular), in tiste, ki niso priljubljeni (angl. unpopular). Med tistimi, ki niso priljubljeni, pa je mogoče prepoznati otroke, ki jih vrstniki aktivno zavračajo (angl. rejected child), in tiste, ki jih sicer ne odklanjajo, pa vendar jih ne vključujejo v igro (angl. neglected child). Morda je prav vrtec priložnost za zgodnje zaznavanje otrokovih težav pri vključevanju v skupino.

Z različnimi socialnimi igrami lahko urimo tiste vedenjske spretnosti, ki ustvarjajo boljše odnose med vrstniki.

Prostovoljna udeležba je temeljno pravilo pri izvajanju socialnih iger. V skupini naj bo vsem jasno, da ima vsak možnost sodelovati ali ne; pa tudi, da ima v okviru posamezne igre možnost določene dejavnosti odkloniti, se umakniti, se sproti odločati in se hkrati opredeljevati, kakšen je njegov odnos do dejavnosti. Upoštevati je potrebno pravico do zasebnosti in drugačnosti.

Socialne igre pogosto posegajo na zelo občutljiva področja otrokove zasebnosti. Otrok govori o sebi, o svoji najljubši živali, izraža čustva, se včasih koga dotakne ali se kdo drug dotakne njega, sodeluje v paru z otrokom, ki mu sicer ni blizu ... To so lahko čudovite izkušnje, vendar le, če se zgodijo v kontekstu demokratične komunikacije, doslednega upoštevanja pravic otrok in zaupanja med otroki in vzgojiteljico.

Družine in njihovi otroci, ki pripadajo neslovenskim jezikovnim in etničnim skupinam, imajo zelo različne vrednote. Nekateri želijo obdržati svoje posebne običaje in navade zgolj v okviru zasebnega življenja družine, drugi se želijo čim prej vključiti v večinsko kulturo; le nekateri so pripravljeni in si želijo o njih

spregovoriti tudi v vrtcu. Pri tem potrebujejo – tako starši kot otroci – spodbudo in zaupanje s strani vzgojiteljice. Vzgojiteljica ima zelo pomembno vlogo pri igri. V igrah prevzema vloge, jih deluje otokom, z njimi vloge zamenjuje in enakovredno sodeluje s svojimi pripevki.

Otroci s socialnimi igrami razvijajo svojo identiteto, krepijo samozavest in medsebojne odnose. Socialnih iger se poslužujem velikokrat, saj sem ugotovila, da se jih otroci zelo radi igrajo, klima v skupini je ob njih zelo dobra, najbolj pa so se razvili medosebna komunikacija in odnosi.

Sonja Ambrož, dipl. vzg.
OŠ Markovci, enota vrtec Markovci

vzgojiteljica
revija za dobro prakso v vrtcih

Primeri iger

(zbrala in priredila Sonja Ambrož)

Kaj mi pomeni, moja igračka?

Izvedba

Sedimo v krogu. Vodja strese v sredino kroga kupček različnih predmetov ali igračk. Otroke prosi, da si igračke ogledajo in da si vsak izbere svojo. Vsak otrok si svoj predmet ogleda, otipa ... Pokaže ga drugim otrokom. Zatem ga prosimo, da nam pove, zakaj je izbral prav to igračko, na kaj ga predmet – igračka spominja?

Opomba

Izkušnje kažejo, da so prav nefunkcionalni predmeti in predmeti nedoločljive oblike (npr. luknjičast kamen, abstraktna slika ...) izjemno zanimiva spodbuda za pripovedovanje predšolskih otrok.

To sem jaz

Izvedba

Otroci so v parih: eden leže na veliko polo papirja, drugi pa riše obris njegovega telesa. Ko je obris končan, otroci na ploskve rišejo in pišejo informacije o sebi; v predel trebuha – kaj najraje jem, v predel ušes – kaj najraje poslušajo moja ušesa, v predel nog – kaj najraje počnejo moje noge ...

Možnosti

Velika pola papirja omogoča še vrsto dodatnih možnosti, ki jih lahko prepustimo domišljiji otrok. Narišejo npr. svojo najljubšo igračo, domačo žival, družinske člane, svoje najljubše počitnice, svoje želje, ambicije, cilje ...

Veriga uspehov

Izvedba

Otroke večkrat spodbudimo k razgovoru o njihovih vsakodnevnih uspehih, dosežkih, prijetnih dogodkih, lepem vedenju ... Vzgojiteljica vse to zapiše na dolg list papirja, na drugi strani pa otrok

uspeh ponazori še z risbo. Iz listkov naredimo veriga uspehov. Tako se za vsakega otroka postopno izdeluje veriga, ki je razstavljena nekje v igralnici oz. na vidnem mestu.

Moji prijatelji so tisti ...

Izvedba

Otroci sedijo v krogu. Eden stoji v krogu (vedno en stol manjka). Vodja vpraša najbližjega: »Ali imaš rad/a prijatelje?« Ta odgovori: »Ja.« »Kakšne pa?« Otrok na primer odgovori: »Takšne, ki radi plešejo ... ne marajo čokolade ... posojajo igrače ... nosijo očala ... so prijazni ...« Vsi tisti otroci, ki mislijo, da imajo navedeno lastnost, vstanejo in zamenjajo prostor. Zdaj ponovno zastavlja vprašanje otrok, ki ostane brez svojega stola.

Miška

Izvedba

Otroci stojijo v krogu. Prostovoljec, ki mu zavežemo oči, hodi znotraj kroga. Otroci se trdno držijo za roke. Ko začne miška teči z enega na drugo mesto, kot da ni nobenih preprek, jo otroci nežno usmerijo in nalahno odrinejo s telesom. Vsi pazijo, da se miški nič ne zgodi.

Potovanje v deželo

Izvedba

Vzgojiteljica v igralnici ali na dvorišču označi nekaj krogov, ki predstavljajo različne dežele. Cela skupina potuje od dežele do dežele in v vsaki ostane nekaj otrok z določenimi značilnostmi. Najbolje je, da na kartone narišemo simbole, npr. dežela otrok z modrimi očmi, dežela otrok s temnimi lasmi, dežela deklic, dežela dečkov, dežela otrok s pegami ... Ko se otroci razvrstijo, se na nek način pozdravijo in skupaj opravijo neko nalogo.

Siamski dvojčki

Izvedba

Vsak otrok si izbere svoj par. Otroci iz skupine A vodijo otroke skupine B, ki imajo zaprte oči, po prostoru. Otroci, ki so »slepi«, se naslonijo s hrbtom na svojega vodjo in se prepustijo, da jih ti vodijo. Vodje pazijo, da se ne zaletavajo v druge pare ali v predmete. Igra se odvija v tišini. Pari kasneje zamenjajo vloge. Če je število otrok neparno, bo en otrok sodnik, ki bo opazoval, če igra poteka po pravilih.

Znak naše skupine

Izvedba

Otroke spomnite na različne simbole v njihovi bližini: družinske, nacionalne (zastava, grb), profesionalne. Vsak otrok nariše »svoj znak« – za katerega misli, da ga bo kot posameznika najbolje predstavil. Otrokom lahko pomagamo razmišljati tako, da jih vprašamo, kakšen znak bi si npr. narisal na svojo poletno majico. Čas risanja je omejen na pet minut. Rišejo tako, da so s hrbti obrnjeni drug proti drugemu. Ko končajo, skuša vsak otrok v skupini ostalim pojasniti, kaj risba predstavlja, kakšno povezavo ima z njim, zakaj je narisal prav to, kar je ...

Poiščite tiste, ki jim pripadate

Izvedba

Vsi člani skupine zaprejo oči in čakajo, da jim vodja na čelo nalepi barvno piko, ki smo jo pred tem narisali. Vsak kot igralnice označimo z drugačno barvo in tako naredimo štiri zaklonišča. Vodja pojasni, da se bo kmalu oglasila sirena (zvonec, piščal), ki bo opozorila na začetek igre. Na znak odprejo oči. Vsa otrok poišče svojo skupino. Razvrščajo se v popolni tišini. Sporazumevajo se lahko kako drugače, z gestami, mimiko; lahko pomagajo drug drugemu, vendar brez besed.

Naša skupna risba

Izvedba

Otroci so v skupinah (po 2-3) s flomastrimi rišejo na večji papir. Ne dogovarjajo se, kaj bodo narisali; tudi med risanjem se ne smejo pogovarjati. En otrok začne, dragi nadaljuje in tako naprej, dokler se ne odločijo, da je risba končana. Umetniki si ogledajo in ji dajo naslov.

Polžje igre »moščanskih« vrtcev

V četrtek, 14. aprila 2011, je bilo v športni dvorani na Kodeljevem razburljivo in bučno v pričakovanju pravega obračuna. Ne, niso se odvijali rokomet, košarka ali odbojka.

V zgodnjem dopoldnevu so se med seboj pomerile ekipe najmlajših iz vrtcev bivše ljubljanske občine Moste. Tekmovali so čisto zares. Pomerili so se v petih zanimivih športnih igrah, kjer so morali

pokazati vso svojo spretnost, hitrost in pozornost. Vsako drugo leto se na igrah zberejo vrtci: Zelena jama, Oton Župančič, Jarše, Miškolin in Pedenjped.

Tekmovalce so na tribunah bučno spodbujali njihovi vrstniki, vzgojitelji in tudi starši. Pogled na za šport zagreto dvorano je bil enkrat, kajti vsak vrtec ima svojo barvo. Zeleni, rdeči, beli, modri in rumeni tekmovalci so dali vse od sebe, navijači so z »navijačkami«, ostalimi pripomočki v barvi svojih vrtcev in z glasnimi navijaškimi parolami bodrili svojo ekipo. Verjemite, da je pomagalo.

Mali tekmovalci so v velikem športnem duhu zastopali svoje barve in na koncu osvojili medalje – prav vsi: za požrtvovalnost in pošteno borbo. Seveda so bile po vsaki igri dodeljene točke, ki so na koncu določile vrstni red in odločile o zmagovalcu. Tokrat je bil to Vrtec Pedenjped, ki bo tudi glavni organizator naslednjih iger, zato je za dve leti dobil v last velikega polža, maskoto Polžjih iger.

Cveta Tabor,
Vrtec Pedenjped

Pesnica na obisku

V petek, 15. aprila 2011, je bila gostja Vrtca Ljutomer pesnica, pisateljica in pravljíčarka Anja Štefan. Srečanje je potekalo v dvorani Glasbene šole Ljutomer. Skozi pripovedovanje ljudske pravljice, uganke, petje pesmi je na zelo neposreden in čuteč način animirala otroke in odrasle. Ves čas smo čutili njeno globoko pripadnost pisani besedi.

Otroci našega vrtca poznajo kar nekaj njenih del, kar se je izražalo v njihovi

vem aktivnem sodelovanju. Sodelovanje vseh v dvorani ob njeni pripovedi zgodbe o dveh palčkih je dodatno obogatilo naše druženje.

Njena človeška toplina in neposreden odnos do otrok in odraslih nas je dodatno spodbudil, da bomo še bolj segali po njenih delih, ki so pogostokrat povezana z ljudskim izročilom. Njena zbirka slovenskih ljudskih pripovedi iz različnih slovenskih pokrajin »Za deve-

timi gorami« je pravi biser naše ljudske zakladnice.

Sklenili smo, da Anjo Štefan še kdaj povabimo k nam v vrtec. Hvala Mladinski knjigi, ki nam je omogočila tako bogat in živ stik s priznано otroško ustvarjalko.

Marija Pušenjak,
Vrtec Ljutomer

Jahali smo konja

Že v začetku šolskega leta smo se s starši dogovarjali za sodelovanje pri vzgojno-izobraževalnem delu. Starši naj bi nam predstavili svoj hobi ali poklic.

Tako smo se radi odzvali povabilu Grebenarjevih, ki so nam v Slovenski vasi predstavili živali v svojem hlevu. Poleg konja in kobile smo opazovali tudi žrebe.

Konja smo tudi jahali. Pri tem nas je vodil, spremljal in nam pomagal gospod Grebenar, lastnik konja.

Doživetje je bilo za otroke in odrasle zelo poučno, saj smo si ogledali svet s konjskega hrbta.

**Romana Obranovič in
Tončka Jarm,**
Vrtec Kočevje

Na konjskem hrbtu

Spoznavamo naravo in jo varujemo

V predšolskem obdobju iščejo otroci in vzgojitelji stik z naravo. Otrokom poskušamo predstaviti življenje v naravi z različnimi dejavnostmi: z igro, opazovanji in s pogovori. Pogovor in pripovedovanje sta za vzgojiteljico najpogostejši metodi, s katerima posreduje novo znanje, daje navodila in otroke usmerja. Posebno pomembna so vprašanja: vprašanja otrok in vprašanja, ki jih otrokom vrača vzgojiteljica.

Ob naravoslovnih vsebinah otroci aktivno pridobivajo znanja in vzpostavljajo neposreden stik z naravo. Tako znanje ni le površinsko, saj je pridobljeno in poglobljeno na izkustven, aktiven ter otrokom zanimiv način. Vsak otrok je že po naravi vedoželjen, radoveden, dober opazovalec, daje predloge, vnaša nove zamisli, sodeluje v skupini in posamično in nadgrajuje svoje izkušnje. Da bi to spodbujali, mora delo potekati sistematično in organizirano. Otroci sprva le opazujejo in s tem razvijajo svoja čutila in razne raziskovalne spretnosti. Oblikujejo svoja stališča in teorije ter tako lažje izražajo svojo individualnost. Otroci ob aktivnostih doživljajo uspehe in z velikim zadovoljstvom še aktivneje sodelujejo. Osebna izkušnja otroka je pomembna.

Otroci se srečujejo z ekološkimi temami, skupine s podobno tematiko se povezujejo in sodelujejo v različnih projektih. Eden od teh je Zeleni nahrbtnik, ki je okoljevarstveni projekt, ki že 20 let poteka pod okriljem Mestne zveze prijateljev mladine Ljubljana.

Cilji Zelenega nahrbtnika:

- spodbujanje otrokovih pozitivnih čustev do okolja in narave,
- razvijanje otrokove občutljivosti na posege človeka v okolje,
- spodbujanje otrok k iskanju rešitev za okoljske probleme.
- spodbujanje medsebojnih obiskov, iger (Zeleni nahrbtnik 2009).

Otroke spremlja lutka, zmajček Jurček, s himno (Boris Kononenko). Skupina otrok v vrtcu sprejme nahrbtnik od otrok iz sosednjega vrtca in zmajček Jurček otroke seznanja z nalogami. Vzgojiteljice se odločijo za naslov naloge in skupaj z otroki poiščejo pravo pot do rešitve. Lahko gre za ločeno zbiranje odpadkov, očiščevalne akcije okolja, zdravo življenje, eksperimentiranje z vodo, zrakom, skrb za živali, rastline, ureditev okolice igrišč, vrtov, gredic, kompostnikov ...

Namen projekta je ekološka ozaveščenost. Otroci zaznavajo probleme in opozarjajo na nepravilen odnos do okolja in skupaj z vzgojiteljicami iščejo rešitve za posamezne okoljevarstvene probleme. Predšolske otroke se spodbuja k pozitivnemu odnosu do narave in okolja. S predstavitvijo projekta se vpliv prenaša na starše in druge odrasle, da odgovorneje pristopajo k aktivnostim, ki vodijo v podnebne spremembe. Z ključna prireditvev ob dnevu Zemlje pa otroke poveže v eno.

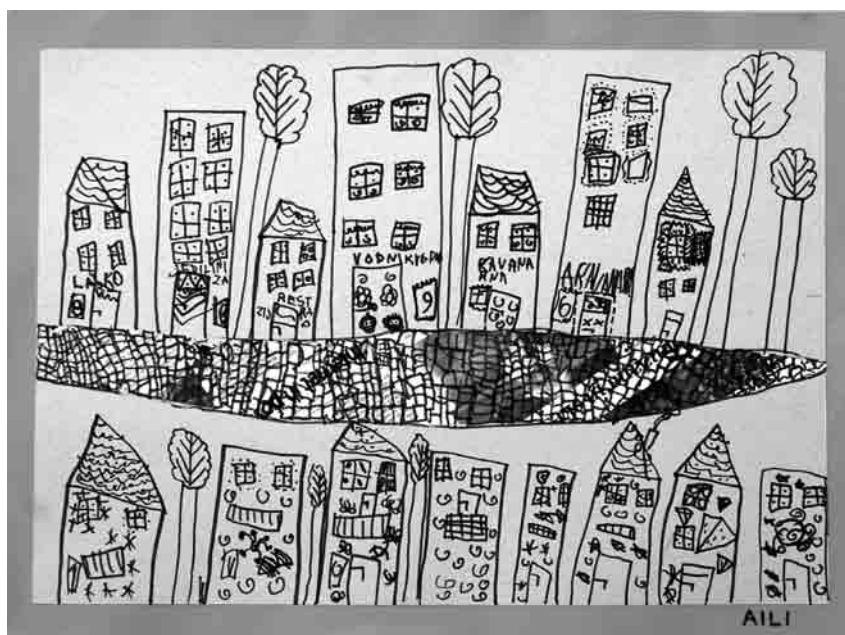
Marjana Kuzma, dipl. vzg.
OŠ Belokranjskega odreda Semič
Enota vrtec Sonček

Aili Mesarec

(6 let)

mentorica: Marina Kačič

Vrtec Tončke Čečeve, enota Center

Nika Kolenc, prof.
Vrtec Gornji Grad

Projekt: Moj kraj

Povzetek

V članku je predstavljen projekt Moj kraj Gornji Grad, ki smo ga izvajali v enoti Zvezdice. Predstavljen je potek dejavnosti, ki so si sledile, ko smo dnevno spoznavali naš kraj Gornji Grad. Otroci so svoja odkritja in občutke izražali na več načinov. Prednostno področje se je nanašalo na področje narave in družbe. Ob koncu projekta smo pripravili več razstav.

Ključne besede: kraj, dejavnosti, fotografiranje, raziskovanje

Uvod

Kraj, v katerem živimo, je naš primarni, širši življenjski prostor, če smatramo za ožji prostor bivalni prostor družine ali pogledamo »... dvorišče, ki ga ima skoraj vsak vrtec, na bližnji park ali mestni trg, na cvetlične grede ali zelenjavne vrtičke« (Marjanovič Umek 2001, str. 161). Otroci imajo prirojeno potrebo po odkrivanju, raziskovanju, lahko bi rekli preprosto po učenju. »Da bi zadovoljili ta spontana nagnjenja po odkrivanju in spoznavanju, moramo otroško okolje razširiti in ga narediti še bolj različnega« (Marjanovič Umek 2001, str. 160).

Tako smo v oddelku 4–6 let začeli s projektom Moj kraj. Preden pa smo se lotili projekta, smo morali odgovoriti na vprašanja o dostopnosti in varnosti točk, ki smo si jih želeli ogledati in o njih kaj več izvedeti. Za projekt smo izbrali naslednje cilje:

- otrok spoznava značilnosti okolja, ki je pomembno za lokalno skupnost (družbeno-geografske značilnosti);
- otrok spoznava gospodarske panoge kot del družbenega življenja;
- otrok doživlja umetnost kot del družbenega in kulturnega življenja;
- otrok v vsakdanji komunikaciji posluša jezik in je vključen v komunikacijske procese z otroki in odraslimi;

- otrok spoznava nove besede in knjigo kot vir informacij;
- otrok ob ustvarjanju domišljjskih zgodb razvija zmožnost domišljjske rabe jezika.

Potek dejavnosti

Z vzgojiteljico sva otroke najprej spraševali po njihovem znanju o Gornjem Gradu. Odgovori so bili različni. Zanimalo nas je tudi, kaj si o kraju mislijo. Moj kraj je lep, grd, velik, majhen, prijazen, planinski ... Svoje odgovore so poskušali tudi utemeljiti, kar jih je spodbujalo k argumentiranemu izražanju.

V naslednji fazi sva otroke spodbudili, da so doma pobrskali po knjižnih polica in prinesli v vrtec knjige o Gornjem Gradu. Knjige smo najprej skupaj pogledali, nato pa je vsak otrok v knjigi izpostavil njemu lastne zanimivosti o kraju. S tem je že ustvarjal svoj edinstven odnos do kraja in si oblikoval določeno predstavo do sveta okolice. Skupaj smo se nato odpravili v knjižnico, kjer smo poiskali še druge knjige o Gornjem Gradu. Tudi te smo skupaj pregledali.

Poleg slik, ki so nam osvetlile kraj v preteklosti in sedanjosti, smo prebirali tudi zgodbe, ki se nanašajo na naš kraj. Te zgodbe so bile otrokom sila zanimive in spodbudili sva jih, da se skupaj s starši odpravijo na lov za pravljničnimi junaki, ki so nastopali v prozih delih. Nismo samo pasivno spremljali napisanih del, skupaj smo si izmislili pravljico, ki se

je dogajala v Gornjem Gradu. Oblikovali smo jo tako, da je eden otrok začel s prvim stavkom, vsak naslednji pa je zgodbo nadaljeval (pravljica se je odvijala od življenja in izumrtja dinosavrov v Gornjem Gradu, pa do prihoda ljudi in celo zidanja Ljubljanskega gradu, ki ga je opravil gornjegrajski mojster Luka. Med zidanjem gradu pa je pomagal začaranemu volku do magičnih besed in ga spremenil nazaj v človeka ...).

Iz igralnice v svet

Kraj smo sproti spoznavali s sprehodi. Ob spoznavanju osnovnih krajevnih četrti smo se ustavljali ob pomembnih ustanovah javnega in zasebnega značaja.

Prva postaja je bila banka. Prijazni uslužbenki sta nas sprejeli v prostore banke in nam na kratko razložili, kaj dela banka oz. kaj se na banki počne. Otroci so jim zastavljali vprašanja in celo dobili idejo, da bi lahko tu dobili denar, da bi si polepšali vrtec. Dobili so hranilnike iz papirja, ki so jih pobarvali in sestavili.

Projekt je tako počasi začel presegaati zamišljeni okvir, saj smo se ob tem ustavili tudi ob varčevanju in valutnem poslovanju. Enako je bilo tudi na pošti, ki smo jo obiskali. Tam smo dobili vse informacije, kaj vse je pošta danes. Ob prihodu v vrtec so otroci sami dobili idejo, da bi si izdelali pisma in jih poslali.

Ogledali smo si še objekte kulturnega značaja, katedralo in muzej. Na mnoge je monumentalna cerkev, ki slovi kot največja po prostornini v državi, napravila mogočen vtis. Enako zanimiv je bil za otroke muzej, s kar sedmimi različnimi zbirkami. Po zbirkah nas je popeljal pravi vodnik. Nato smo si ogledali Center starejših, kjer so zaposleni številni

starši otrok in zato jim je bil obisk centra posebno doživetje.

Ogledali smo si tudi delavnice gospodarskih dejavnosti: lesnopredelovalni objekt Smreka, kjer smo smeli vstopiti celo v delavnico ter v kovinskopredelovalni obrat in kurilnico na lesno biomaso.

Tu smo se ustavili tudi pri ekoloških temah. V vrtcu smo se pogovarjali o varčevanju s surovinami, vodo, papirjem in drugimi viri. To smo nadgradili z doslednim varčevanjem v vrtcu, kjer otroci ob brisanju rok porabijo manj papirja. Tudi pri ravnanju z vodo so varčnejši. Ob tem smo skupaj prebrali tudi knjigo z okoljevarstveno tematiko. Zanimiv je bil tudi obisk šivilje, ki nam je celo zašila oblačila, ki so na voljo za igro v naši igralnici. Obiskali smo tudi bencinsko črpalko in trgovino ter pekarno. Otroci so se tako nekaj novega naučili tudi o poklicih. Posebno zanimiv dan je bil obisk kmetije. Mnogi otroci so bili prvič v hlevu in tudi stroje so lahko tokrat prvič opazovali od blizu. Prijazen kmet nam je razkazal kmetijo in nam odgovoril na vprašanja.

Fotografiranje

Posebej zanimivo za otroke je bilo to, da so lahko na sprehodu sami fotografirali. Vsak dan so bili na sprehodu določeni trije otroci za uporabo fotoaparata. Fotografirali so lahko vse, kar jim je bilo všeč. Na ogledih zgoraj omenjenih točk pa so lahko fotografijo naredili vsi, ki so to želeli. Pri fotografiranju je prišel do izraza otrokov karakter, saj so nekateri impulzivno fotografirali vse, kar so ujeli, drugi pa so fotografijo napravili le v primerih, ko jim je nekaj res všeč. Pokazala so se tudi zanimanja otrok: tako so nekateri fotografirali večinoma naravo, drugi avtomobile ali prometne znake.

Zanimiv je primer petletnega fanta, ki se je začel počasi zanimati za črke. Začel je pisati besede ob pomoči slikovne abecede. V tem obdobju je bil na vrsti za fotografiranje in njegove slike so bile izključno samo simbolne, od prometnih znakov, do napisov, tabel z usmeritvami

itd. Ker sodelujemo v projektu Predšolsko opismenjevanje, smo njegovo zanimanje spodbujali še na drugih področjih. Nazadnje sem naredila skupaj z otroki izbor 10 »najboljših« fotografij, ki smo jih oblikovali v zloženko in razstavili.

Ustvarjanje

Pri samem projektu je bilo veliko likovnega izražanja. Otroci so zelo uživali, ko smo odšli na bližnji hrib, od koder se odpira krasen pogled na kraj in so Gornji Grad narisali s svinčnikom. Risbe so nato naslednji dan pobarvali z barvicami. Tam raste tudi lipa, ki so jo leto poprej zasadili v projektu s čebelarji. Tako so uvideli, kako tudi sami sooblikujejo svoj kraj.

Ustvarjalno videnje kraja pa se s tem ni končalo. V vrtec so prinesli tudi različne škatlice in jih pobarvali z akrilnimi barvami, nato narisali okna in vrata in iz valovite lepenke izrezali streho in jo prilepili. Nastala je maketa Gornjega Grada, vključno z reko Dreto, cesto ter mostom. Pomanjšani kraj so naredili še iz modelirne mase, vključno z nekaj drevesi in prevoznimi sredstvi.

Svoj kraj pa so sezidali tudi iz čisto prave pomanjšane opeke. Pri tej zaposlitvi je posebej prišlo do izraza timsko delo manjše skupine otrok, ki so se od-

ločili in zidali skupaj. Nastal je zgodovinski Gornji Grad s cerkvijo, utrdkami in obrambnim zidom ter vodnjakom in zaporom. Kot pravi Priročnik h Kurikulu za vrtce: »O tem, kar so otroci videli, vohali, okušali otipali in poslušali, naj pripovedujejo, narišejo, oblikujejo ... Predstavitev iz ene oblike v drugo vodi k usvajanju novih pojmov in diferenciranju že usvojenih pojmov« (Marjanovič Umek 2001).

Zaključek

Pri tem projektu so otroci zelo uživali. Spoznali so kraj in dobili občutek domačnosti. Nekateri so prvič stopili na pošto ali na banko in so tako odkrili veliko novega. Neposredno so bili vključeni v raziskovanje kraja in poustvarjanje vtisov na različnih področjih. Izdelke smo sprotno razstavljali in otroci so sami postavljali razstave. Ponosno so razkazovali svoje umetnine. S pomočjo idej otrok smo razširili spoznavanje kraja in poustvarjanje. Z navdušenjem so občudovali ujete trenutke, ki so ne malokdaj nasmejali vse prisotne. Navdušeni so bili nad tem, da bi lahko svoje starše popeljali recimo v muzej in jim pokazali zbirke, ki jih starši še ne poznajo. Posebej zanimivo jim je bilo fotografiranje. Prav na koncu projekta smo izbrane fotografije oblikovali v zloženko in jih razstavili v vrtcu poleg drugih izdelkov.

Vse izdelke so otroci po koncu razstave odnesli domov. Za starše je bila posebej zanimiva zloženka s fotografijami, preko katere lahko spoznavajo zanimanje svojih otrok. Radovednost je gonilna sila razvoja v človeški naravi in skoraj nik-

dar ne pride več tako do izraza, kot je to v obdobju otroštva. Zato so projekti, ki vključujejo raziskovanje in spoznavanje novega, a hkrati domačega, zelo zabavni in poučni ter seveda zelo prijetni za vse udeležence procesa. Poznavanje

svojega kraja vodi do tega, da se zavedamo okolice in sebe v odnosu do sveta, občutka varnosti in možnosti razvoja in napredka.

Literatura

L. Marjanovič Umek. (2001), *Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulumu za vrtce*. Maribor: Založba Obzorja.

www.sonceve-puncke.si/page/otrok_in_puncka/spoznavanje_okolja

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/vrtci_kur.pdf

Barbara Horvat, prof. ang. in ped.
Vrtec Manka Golarja Gornja Radgona

Od smeti do umetnine

Povzetek

Sodelovanje med zavodi ponuja številne prednosti, zlasti če gre za mednarodno povezovanje med strokovnimi delavkami in otroki, kjer ob aktivnostih projekta spoznavamo še druge države, kulture, jezike, bogatimo svoje znanje in širimo obzorja.

Mednarodni projekt Comenius, v katerega smo se vključili, nam je prinesel vse od naštetega in še veliko več. Ob njem smo tako otroci kot odrasli rasli v smislu ekološke osveščenosti, timskega dela in spoznavanja drug drugega.

Ključne besede: mednarodni projekt, recikliranje, ločevanje odpadkov, partnerstvo, timsko delo

Uvod

V šolskem letu 2009/2010 smo se prvič vključili v obsežen dvoletni mednarodni projekt Comenius Šolska partnerstva, z naslovom: *From the Waste Basket* (prev. »Iz koša«). Za nas je vključenost v tovrstni projekt predstavljala nova vrata, še eno neraziskano področje. Koncept timskega povezovanja med zavodi nam ni tuj, vendar se ga nikoli še nismo lotevali na tako obsežni ravni in tako daleč onstran naših meja.

Naša velika pričakovanja so bila vežana predvsem na aktivnosti projekta, na sam proces, a so bila presežena v vseh pogledih, na vseh ravneh, še posebej pa na področju skupnega povezova-

nja, delovanja, načrtovanja, izvajanja in evalviranja, tako na nivoju vrtca kot na mednarodnem nivoju. Znotraj vrtca so se zaradi tesnejšega sodelovanja vezi med strokovnimi delavkami poglobile, iz daljnih dežel pa smo sklenili številna vseživljenjska prijateljstva.

Kako se je začelo ...

Dejavnosti projekta so se je resda pričele izvajati septembra 2009, sam proces načrtovanja projekta pa je nastajal skoraj leto dni. Pot, ki smo jo prehodili, ni bila lahka, podobna je bila maratonu, ki je zahteval veliko energije, doslednosti in vztrajnosti.

Najprej je bilo potrebno najti tuje partnerje, ki so bili pripravljeni sodelovati

v tovrstnem projektu. Zanimanje je pokazalo sedem zavodov iz različnih držav (šol in vrtcev). Nato je sledilo zbiranje idej, izmenjava izkušenj, znanj o vsebini projekta ter seveda iskanje primerne naslova. Vodilno vlogo je imela koordinatorica projekta, v našem primeru predstavnica Turčije.

Kar nekaj mesecev smo sestavljali program, ga pregledovali, pošiljali od enega partnerja do drugega in ga dopolnjevali. Februarja 2009 smo zadnje popravke poslali koordinatorici, ki je dokument zapečatila, zatem pa je vsak udeležen zavod poslal prijavnico svoji nacionalni agenciji. Sledilo je dolgo čakanje. Konec julija 2009 smo vsi zavodi razen turškega prejeli pozitivne odgovore. Zaradi negativnega odgovora turški predstavnici je koordinatorsko prevzela predstavnica iz Francije.

In tako se je projekt šele začel ...

Vsebina projekta

Že zelo zgovoren naslov nakazuje vsebino projekta, ki sloni predvsem na ekologiji, in sicer ločevanju in recikliranju odpadkov, pri čemer je naš glavni cilj, da otroci spoznavajo možnosti ponovne uporabe materialov in pomen

ločevanja različnih materialov.

V skladu z našim program, ki je bil začrtan že februarja 2009 in potrjen s strani nacionalne agencije Cmeplus julija istega leta, smo v šolskem letu 2009/2010 spoznavali in ustvarjali ob papirju, kartonu in plastiki. V letošnjem šolskem letu smo začeli z oblikovanjem blaga in volne, v drugi polovici leta pa se posvečamo kovini in žici.

Evropski partnerji

Naši partnerji v projektu so kolegi in otroci iz Velike Britanije, Estonije, Bolgarije, Italije in Francije. Večina komunikacije med nami poteka preko elektronske pošte, kjer se sproti dogovarjamo glede dejavnosti projekta, načrtujemo organizacijo srečanj, videokonferenc, izdelujemo vprašalnike za starše, si izmenjujemo ideje in tako dalje. Običajno smo »na vezi« vsaj enkrat tedensko.

Stike vzdržujemo tudi preko navadne pošte, zlasti pri izmenjavi razglednic in risbic, največje bogastvo pa so načrtovana skupna petdnevna delovna srečanja partnerjev projekta. Do zdaj smo izvedli tri tovrstna srečanja: eno februarja 2010 v Tallinnu (v Estoniji), drugo junija 2010 v Vidinu (v Bolgariji) tretje konec januarja 2011 v Firencah (v Italiji), četrto – zadnje pa bomo izvedli konec meseca maja 2011 pri nas v Gornji Radgoni.

Delovna srečanja partnerjev so do prinesla številna nova prijateljstva, razširila znanja o drugih vrtcih in državah, obogatila naše znanje angleščine, ki je uradni jezik projekta, predvsem pa poskrbela za neprecenljivo izmenjavo idej, mnenj in različnih pogledov strokovnih delavk ter otrok na recikliranje in ločevanje odpadkov.

Na srečanjih, kjer se nas običajno zbere med 20 in 30 predstavnikov zavodov, predstavljamo:

- svoje zavode, mesta in države;
- dejavnosti, ki potekajo v oddelkih v okviru projekta (fotografije dejavnosti in izdelkov, nastale pesmi,

zgodbe in deklamacije otrok o posameznem materialu ...);

- rezultate vprašalnikov za starše in jih med seboj primerjamo;
- šolske sisteme posameznih držav ter delo in življenje v sodelujočih zavodih;
- izdelke otrok na razstavah ipd.

Hkrati si tudi izmenjujemo darila – izdelke in pisma otrok, kolaže, koledarje, spominke.

Sodelujoči v našem vrtcu

V našem vrtcu v projektu sodeluje pet oddelkov našega vrtca oziroma deset strokovnih delavk in približno 90 otrok drugega starostnega obdobja (oddelki 3-4, 3-6, 4-5, 4-6 in oddelek 5-6).

Strokovne delavke, jaz kot koordinatorica projekta in ravnateljica vrtca se srečujemo načeloma enkrat mesečno na timskih sestankih, kjer razpravljamo o različnih možnostih uporabe posameznega materiala, kot so na primer izdelava izdelkov, spominkov, razglednic, ustvarjanje pesmic, zgodbic, deklamacij in podobno. Dogovarjamo se glede načina izpeljave videokonferenc, izmenjujemo ideje za razstave izdelkov v gostujočih državah, pregledujemo rezultate anketnih vprašalnikov za starše in tako naprej.

Trgamo, lepimo, likamo, oblikujemo, ustvarjamo ...

Do danes je nastalo veliko število unikatnih izdelkov otrok, zgodbic, deklamacij, pesmic, didaktičnih iger in še marsikaj – iz papirja, kartona, plastike, volne, blaga, v tem trenutku pa nastajajo tudi že izdelki iz kovine in žice.

Otroci so s pomočjo atlasa in globusa spoznavali sodelujoče države, ločevali odpadke in z raziskovanjem, spoznavanjem in preizkušanjem preko ustvarjalnih iger izražali svoje mnenje o pereči tematiki (s pesmimi, deklamacijami, zgodbami, pripovedovanji, mislimi in željami svojim vrstnikom v drugih drža-

vah, risbicami, kartonkami), izdelovali igrače (punčke, lutke, ropotulje, robota ...), skulpture, koše za smeti (papirožer, organožer, zmaj smetojed, tetrapak smeško ...) in didaktične igre iz odpadnega materiala (človek ne jezi se, spomin, zaprimo vrata naše ekohiše), igrali so se modno revijo iz odpadnega materiala, uprizorili lutkovno predstavo, reciklirali papir, odpadne materiale uporabljali tudi kot pripomočke pri vadbenih urah in še bi lahko naštevali.

Končni rezultat

Cilj našega skupnega dela pa ni samo spodbujanje ekološke osveščenosti otrok, ampak tudi odraslih – staršev, predstavnikov lokalne skupnosti in širšo javnost.

V ta namen bomo ob koncu projekta predstavili skupno spletno stran projekta, na kateri bodo opredeljeni cilji in rezultati projekta, predstavljeni pa bodo tudi trije izdelki in navodila za izdelavo iz posameznega materiala vsake države, članki, ki so v projektu nastali itn. Spletna stran bo dostopna vsem – ne le tistim, ki imajo znanje iz angleškega jezika, saj vsi koordinatorji na nivoju zavodov pravkar prevajamo navodila vseh izdelkov v svoj materni jezik.

Izdelali in izdali bomo tudi knjižico, ki bo vsebovala vse podatke o projektu, partnerjih ter fotografije in navodila izdelkov otrok vseh sodelujočih držav. Knjižico bomo posredovali staršem vseh sodelujočih otrok v projektu Comenius, predstavnikom lokalnih skupnosti, kolegom iz drugih zavodov in gostom vrtca.

Pripravili bomo tudi zgoščenko, ki pa bo vsebovala podobno vsebino kot knjižica, le da bo zapisana v drugačnem mediju.

Zaključek projekta

Projekt se bo zaključil julija letos, pred tem pa nas časa še precej dela. V mesecu aprilu pripravljamo še eno vide-

okonferenco, na kateri bodo otroci vseh sodelujočih držav zapeli eno pesem v angleščini in eno v materinščini. Hkrati pripravljamo tudi razstavo vseh izdelkov, materialov in fotografij – skratka vsega, kar je nastalo v projektu.

Največji zalogaj – organizacija skupnega delovnega srečanja v Gornji Radgoni – pa je že v polnem teku, saj se mesec maj nezadržno približuje. S partnerji si že izmenjujemo elektronsko

pošto z informacijami o letalskih prevozih, zbiramo ponudbe o prenočiščih in se dogovarjamo glede urnika oziroma okvirnega načrta dejavnosti, ko bomo partnerje gostili pri nas.

Vezi, ki smo jih partnerji spletni med seboj v teh dveh letih skupnega druženja, bodo ostale tudi po zaključku projekta.

Tudi vsebine projekta, ki je postal del našega vsakdana, bodo v vrtcu živele

naprej, saj je skrb za okolje postala eden naših najpomembnejših ciljev.

Največ pa so v projektu zagotovo pridobili otroci, saj so preko igre spoznawali, raziskovali in ugotavljali postopke ločevanja odpadkov, predvsem pa pomen recikliranja, druženja in vrednosti družgačnih igrač in iger. Najvišja vrednost projekta pa se zrcali prav v ozaveščanju naših najmlajših, saj so oni tisti, ki imajo v rokah prihodnost našega planeta.

Mira Hrovat,
Osnovna šola Žužemberk – PŠ Dvor

Kako dobimo dojenčka in kaj potrebuje za življenje?

Odločitev za raziskovalno nalogo

V času raziskovanja sem bila zaposlena kot pomočnica vzgojiteljice v vrtcu na Dvoru pri Osnovni šoli Žužemberk, v skupini so bili otroci stari od tri do pet let. V času študija na Pedagoški Fakulteti v Ljubljani sem se odločila za raziskovalno nalogo z naslovom *Kako dobimo dojenčka in kaj potrebuje za življenje?* Zavedala sem se, da mora biti pri raziskovalnem delu v ospredju otrokova aktivnost. Vzgojitelj mora razmisliti, kako bo pristopil k otroku in ga v procesu učenja čim bolj osamosvojil. Vzgojno delo naj bo zasnovano na sodobnih teorijah o učenju in metodah ter pogojih procesa učenja (Kobal 1989).

Za projektni način dela sem se odločila zato, ker je otrok ključni dejavnik lastnega razvoja, saj pritegne pozornost okolja s tem, ko s projektom združuje različne odrasle in potrjuje svojo »življenjsko prisotnost« ne le v družini, temveč napoveduje svoj prihod v sredino odraslih, vrašča se v sredino odraslih v svojem okolju. Okrog otroka, z njim

in zaradi njega se splete svojstveno sodelovanje odraslih (Glogovec Z. V. in sod. 1993). Pri raziskovalnem delu sem želela, da je delo temeljilo na pobudah otrok, željah, interesih ter predlogih. Tako so otroci postavljali vprašanja, dajali predloge, iskali odgovore, samostojno raziskovali in tako prihajali do novih spoznanj in rešitev.

Cilj projekta je bil v tem, da otroci s čim večjo participacijo aktivno raziskujejo in iščejo pravilne odgovore na temo »*Kako dobimo dojenčka in kaj potrebujejo za življenje?*«

Opredelitev problema

Motivacija za raziskovalno delo je prišla s strani otrok. V skupini otrok sta bili dve noseči mami.

Ena je bila že v visoki nosečnosti, druga pa le nekaj mesecev. Mamica, ki je bila visoko noseča, kar nekaj časa ni prišla v vrtec po svojo deklico. Ko je prišla približno po dveh mesecih, je nekaj otrok takoj opazilo in reklo deklici: »Kako ima tvoja mami velik trebuh.« Deklica je razložila otrokom, da ima ma-

mica v trebuščku že velikega dojenčka in da ga bo kmalu rodila.

Toda deček, katerega mamica je bila noseča le nekaj mesecev, je veselo povedal: »Moja mami ima pa tudi dojenčka v trebuščku!« Nekaj otrok je pristopilo k dečku in ti otroci so začeli dečka prepričevati, da to pa že ni res. Deček jim je nekaj časa ugovarjal, nato pa se je žalosten umaknil, ker mu pač večina otrok ni verjela.

Ta dogodek me je spodbudil k temu, da sem se še dodatno odločila za omejeno temo.

Izražanje domnev oziroma hipotez

Ker sem želela čim več izvedeti, kaj otroci o tej temi že vedo in česa še ne, sem jih povabila v krog. Dogovorili smo se, da se bom z vsakim otrokom pogovarjala posamezno (individualno). Predvidevala sem, da bi se izjave v primeru pogovora z večjim številom otrok preveč ponavljale.

Vprašanje »*Kako dobimo dojenčka*

in kaj potrebuje za življenje?« sem za individualni pogovor poenostavila, in sicer tako, da sta nastali dve krajši vprašanji:

1. Kako dobimo dojenčka?
2. Kaj dojenček potrebuje za življenje?

Nekateri otroci pri izjavah niso imeli težav. Predvsem otroci, ki imajo doma dojenčke, so pripovedovali iz lastnih izkušenj. Nekaj mlajših otrok in nekaj edinčkov pa ni našlo odgovora. Na izjave otrok nisem želela vplivati, zato jih časovno nisem omejevala. Ko sem precenila, da posamezni otrok ne najde odgovora na vprašanje, sem mu pomagala s podvprašanji.

Z vprašanjem *»Kaj dojenček potrebuje za življenje?«*, otroci niso imeli nikakršnih težav.

Odgovori so bili npr.:

Dojenčki rabijo flaško, pa pleničke.«

»Pri mami pije mleko.«

»Za jest rabijo mlečka, pa čokolino.«

»Flaško, dudo, igračo in pleničke.«

»Rabijo enekcijo, če jih kaj boli.«

Pri pogovoru so sodelovali vsi otroci. Vse domneve otrok sem si zapisala na list. Ker sem se predhodno odločila, da ne bom napisala imen otrok, sem jim dala manjše papirnate kartončke, ki so jih pobarvali po želji – naredili so svoj znak.

Nato smo oblikovali plakat. Najprej sem na plakat napisala izjave, nato pa sem posamezno izjavo prebrala. Zanimivo je, da so vsi otroci prepoznali svojo izjavo. K svoji izjavi so prilepili znak. Plakat smo razstavili na vidno mesto. Kasneje smo domneve tudi preverili in ugotovili napredek.

Iskanje informacij, podatkov ter njihovo dokumentiranje in urejanje

Že naslednji dan je neka deklica prinesla dojenčka in rekla: *»Lej, tega pa ni rodila moja mami, ampak smo ga kupili v trgovini.«* En deček pa je prinesel fotografijo, ko je bil dojenček.

To je bil dokaz, da otroke tema zanima in da so radovedni in željni raziskovanja.

Na vprašanje: *»Kje bi našli odgovore, kdo nam lahko pomaga, da bi izvedeli čim več o tem, kako dobimo dojenčka in kaj potrebuje za življenje?«* so otroci dajali različne odgovore.

»Pojdimo v knjižnico.«

»Mamice naše vse vedo.«

»Dojenčke, noter vprašajmo.«

»Mamice, ki imajo debele trebuhe, vprašajmo.«

»Mamice, ki so debele, z velikimi trebuh, vprašajmo.«

»Ena teta je prišla k mojemu dojenčku, pa jo vprašajmo.«

Skupaj smo ugotovili, da je to bila patronažna sestra.

»V moji knjigi vse piše. Mami je noter lepila slike in še pisala.«

»Strahec ve.«

Nekaj izjav pa se je tudi ponovilo. Nad izjavami sem bila presenečena. Neobremenjeno in brez večjih pomislekov so dajali predloge. Tudi te predloge sem zapisala. Skupaj smo naredili njihov izbor. Za predloge, ki niso bili uresničljivi, smo tudi skupaj ugotovili, zakaj niso. Najprej so bili otroci z odgovorom, da njihovi predlogi niso uresničljivi, malo razočarani. Z dodatnim pojasnilom, zakaj niso, so se potolažili. Pohvalila sem jih, da sem zelo vesela, ker se trudijo, da pomagajo, zato bomo njihove predloge

zapisali na poseben list, ki mu pravimo čakalna lista. Posebnost takšnih predlogov na čakalni listi je v tem, da nas lahko velikokrat čarobno rešijo iz težav. Z miselnim vzorcem smo zapisali predloge za iskanje informacij.

Obisk ljudske knjižnice

Skupaj smo si ogledali knjižnico ter si izposodili knjige na temo, ki smo jo raziskovali. Knjižničarka je bila zelo prijazna in nam je poiskala kar nekaj knjig. Tudi sam postopek izposoje preko računalnika je bil za otroke zelo zanimiv.

Izposodili smo si knjige, ki so se nanašale na projekt. Izposojene knjige so otroci z veseljem prebirali in se ob njih pogovarjali. Velikokrat so me spraševali: *»Kaj je to? Zakaj je tako?«*

Otroci so pridno prinašali knjige, članke in ostalo literaturo v vrtec tudi od doma, kjer smo si vsako ogledali in se ob njej tudi pogovorili. Lastniki knjig – predvsem mlajši otroci – so v nekaj primerih sami listali knjigo in ob njej pripovedovali ostalim, kaj je v knjigi predstavljeno. Zelo so bili ponosni na to, kar so že vedeli. Na vprašanje, kdo jim je to povedal, so nekateri rekli, da so sami prebrali v knjigi, da so jim povedale mamice, da so videli po televiziji ...

Knjige, ki so jih otroci prinašali v vrtec, so odlagali po policah. Sami so ugotovili, da obstaja nekakšna zmeda. Predlagali so, da bi zložili vse »tanove«

Knjižni kotiček s sposojeno literaturo

knjige v knjižni kotichek. Izposojene knjige in knjige od doma smo zložili v knjižni kotichek.

Vsa literatura v knjižnem koticčku je bila otrokom na razpolago tudi za izposojanje domov. Skupaj s starši so jo lahko pregledali, prebrali in se ob njej tudi pogovorili. Ko so jih otroci prinesli nazaj, so o vsebini vedeli veliko povedati. Tudi samo besedišče se jim je povečalo s tem, da so spoznali pomen novih besed, kot so npr.: prsi, popkovina maternica, nosečnost ...

Otroci so izražali željo, da jim s sodelavko prebirava različno literaturo. Čas, ki sva ga namenili temu, ni bil določen, ampak sva to počeli, ko sva tekom dneva ocenili, da je najbolj primerno za otroke. Otroci so radi prisluhnili vsebini zgodbic, še posebno jim je bila vseh zgodbica Luka dobi sestrico. Sama vsebina je bila mlajšim otrokom težko razumljiva, zato smo se dodatno pogovorili še ob slikah. Med pogovorom so otroci zelo veliko spraševali. Knjige so zelo radi prebirali tudi sami. Opazila sem, da so otroci vedno dalj časa posedali v knjižnem koticčku in se pogovarjali.

Izdelava plakata z naslovom DOJENČEK

Otroci so od doma prinesli najrazličnejše revije, v katerih so bile fotografije in slike o dojenčkih. Skupaj smo jih prelistali, izbrali in izrezali slike o dojenčkih. Otroci so slike nalepili na plakat in so se pri tem veselo pogovarjali ter komentirali.

»Jaz bom nalepil sliko, ko se dojenček stiska k mami. Črnčka bom jaz nalepil, pa nagac je. Pogledj, kako ima teta velikega trebuha ...«

Zbiranje fotografij in albumov (ko sem bil dojenček)

Fotografije in albume s fotografijami, ko so otroci z veseljem prinašali v vrtec. Skupaj smo si jih ogledali in ugotavljali, kakšni so bili, ko so bili dojenčki. Naše raziskovanje je postajalo vse zanimivejše in prestrejšje.

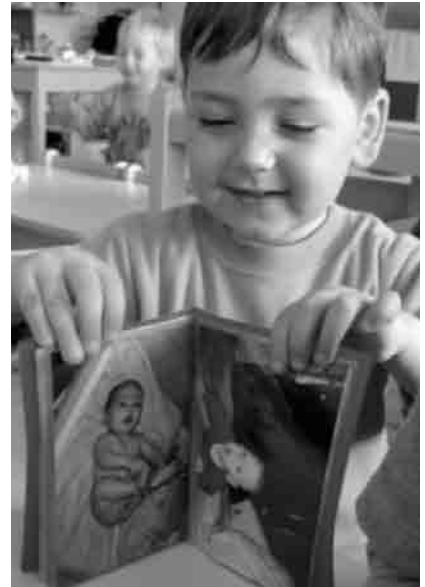
Ob slikah smo se pogovarjali, kako sta očka in mamica skrbela za njih in kaj so potrebovali, da so lahko živeli in zrasli v tako velike otroke. Vsak otrok si je izbral eno fotografijo, ko je bil še dojenček, jo nalepil na plakat, ki smo ga pritrtili na vidno mesto, poleg plakata »dojenčki«.

Obisk dveh mamic, ki sta pričakovali dojenčka

Med raziskovanjem našega problema, kako dobimo dojenčka in kaj potrebuje za življenje, smo se spomnili na noseči mami. Na vprašanje, kako naj ju povabimo, so otroci dali nekaj predlogov, npr.: »Napišimo pismo, telefonirajmo, pojdimo na obisk ...« Skupaj smo se odločili, da bomo mamicama napisali vabila. Otroci so z velikim zanimanjem sodelovali in sledili pri pisanju vabila. Ob odhodu iz vrtca sta otroka odnesla pošto domov.

Mamica Damjana je na obisku vzela v roke knjigo, ki jo je prinesla s seboj, in ob slikah razložila otrokom, kako raste dojenček. Otroci so bili z njeno razlago zelo zadovoljni. Ko so slišali za popkovo, so tudi pri sebi poiskali popek. To dejanje je otroke še dodatno razveselilo.

Otroci sodelujejo pri izdelavi plakata »dojenčki«

»Poglejte, nagec sem.«

Tudi kako, kdaj in na kakšen način pride otrok na svet, sta mami s svojimi poenostavljenimi vprašanji kmalu izvedeli, koliko otroci o tem vedo. Dodatne zanimivosti in sam potek dogajanja sta otrokom razložili na njim sprejemljiv način.

Mamica Damjana je poleg knjige prinesla s seboj tudi posnetke, ki so nastali z ultrazvokom, ko je bila z Jakobom še noseča, fotografije, ko je bil Jakob rojen, in zapestnici iz porodnišnice. Otroci so bili nad stvarmi zelo navdušeni.

Mamica Helena nam je na obisku pokazala materinsko knjižico. Otroci so jo vprašali, če se lahko v tisto knjižico tudi kaj nariše? Odgovorila jim je, da ne, ker je knjižica zato, da se vanjo vpiše podatke o mami med nosečnostjo in o samem dojenčku, ki raste v trebuščku.

Mamica Damjana na obisku

Prijetno druženje smo zaključili tako, da smo zapeli nekaj pesmic in jima dali risbice, ki so jih otroci narisali za ta obisk. Tudi mamici sta bili veseli in sta obljubili, da bosta potem, ko bosta rodili, kmalu prinesli pokazat svojega dojenčka.

Risanje dojenčkov

Otroci zelo radi likovno ustvarjajo. Ker smo se o dojenčkih zelo veliko pogovarjali, gledali knjige, fotografije in ostalo literaturo, smo de dogovorili, da vsak otrok lahko nariše kar koli v povezavi z dojenčkom. Zelo zanimivi so bili tudi njihovi komentarji.

Obisk patronažne sestre

Prišel je čas, da smo začeli razmišljati o ideji, da bi povabili gospo, ki obiskuje čisto majne dojenčke. Andreja se je otrokom najprej predstavila in povedala, zakaj obiskuje majhne dojenčke. Pokazala je vse pripomočke, ki jih je prinesla, in povedala, kako se kopa majhnega dojenčka. Otroci so bili navdušeni in polni želja, da bi sodelovali in pomagali. Potipali so, če je voda dovolj topla, pomagali so pri brisanju dojenčka, oblačenju in nazadnje tudi pri uspavanju. Otroci so bili nad obiskom zelo navdušeni. Igra z dojenčki je še bolj bogato zaživela. Deklice in dečki so še bolj negovali svoje dojenčke v koticu. Z malo vode in vlažilnimi robčki so jih docela umili in očistili. Tudi nežnost je bila pri igri z dojenčki močno opažena.

Družili in igrali smo se tudi z najmlajšo skupino otrok v vrtcu.

Uporaba novih informacij

Dosedanje pridobljeno znanje in izkušnje bodo otroci lahko uporabili, ko si bodo zaželeli ponovno spremeniti oz. preurediti kotic (dom - družina), v katerem se igrajo igre z vlogami (očka, mamica, dojenček ...). Otroci bodo imeli možnost uporabe formacij tudi pri nadaljevalnih projektih, ki raziskujejo življenje družin in vlog posameznega člana znotraj nje. Ob zaključku projekta smo na mestu, ki je namenjeno predstavam in razstavam v vrtcu, predstavili tudi naš raziskovalni projekt.

Evalvacija

Na začetku raziskovanja sem bila nad naslovom oz. temo »Kako dobimo dojenčka in kaj potrebuje za življenje?« malo v dvomih. Nisem vedela, kako bodo starši pripravljene sodelovati. Bala sem se celo, da bo kdo temi celo nasprotoval. Skozi raziskovanje sem prišla do ugotovitve, da je bila večina staršev nad temo navdušena.

Mislim, da so bili otroci ves čas dovolj motivirani z moje strani, s strani staršev in da so imeli dovolj možnosti in svobode, da so izrazili svoje želje, misli in predloge. Ves čas sva se s sodelavko trudili, da so bili otroci v ospredju in vodilo našega raziskovanja.

Upoštevali vse značilnosti projektnega dela, se vrtec odpre znotraj samega sebe in v življenjsko sredino, v kateri otrok živi. V pedagoški proces pritegne več različnih ljudi, ki z bogastvom svojih osebnosti razširjajo otrokovo spoznavno in socialno okolje (Glogovec 1993).

Pri samem raziskovanju so sodelovali otroci s svojimi starši in s tem je bilo upoštevano načelo vertikalne povezanosti z vrtcem. Otroci so bili ves čas aktivni, veselili so se vsakega dogodka in napredka. Postali so samostojnejši in ustvarjalnejši.

Odstopanja od okvirnega načrta so bila na pobudo otrok. Sami so med raziskovanjem predlagali, da bi prišla v skupino na obisk patronažna sestra in mamice z malo večjimi dojenčki ter da bi se družili z najmlajšo skupino otrok v vrtcu.

Ob koncu našega raziskovanja je tema otrokom postala veliko bližja. Pozitivno je vpliva tudi na samo komunikacijo v skupini in pri igrah z vlogami. Komunikacija je potekala umirjeno in tiho, opazili sva veliko lepše rokovanje z dojenčki, rahlo zibanje, božanje dojenčkov.

Raziskovalno delo je vse udeležence obogatilo z novimi spoznanji, v medsebojnem zaupanju in potrebi po sodelovanju.

Literatura

Kobal, E. (1989). Raziskovanje in odkrivanje novega znanja, Ljubljana: DZS.

Glogovec Z. V. in sodelavci (1993). Kako drugače? Projektno delo v vrtcu, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Ferjančič J. in sod. (1992). Življenje otrok v vrtcu, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Uroš Savec, dipl. vzg.

Razvrščanje v matematiki predšolskega otroka

Povzetek

Seznanjanje z matematiko v predšolskem obdobju je zelo pomembno za otroka, zato moramo odrasli otrokom omogočiti veliko primernih izkušenj in čim več oblik ter dejavnosti. Razvrščanje je za otroka zanimiva dejavnost. Otrok uporablja ustrezne izraze pri razvrščanju ter se tako seznanja z matematičnimi pojmi.

Ključne besede: predšolski otrok, matematični pojmi, razvrščanje

Otrok se seznanja z razvrščanjem že v zgodnjem otroštvu, le da se tega ne zaveda. Z razvrščanjem se otrok srečuje povsod in v različnih situacijah ter vsakodnevnih dejavnostih. Že samo pospravljanje igrač v škatle je razvrščanje, pa čeprav se nam zdi le dnevna rutina. Kurikulum za vrtce (1999) daje prednost kognitivnim teorijam razvoja, poudarja pomen vloge aktivnega učenja, igre, motivacije, okolja in sociokulturnega konteksta za otrokov razvoj. Za otrokovo razumevanje je zelo pomembno, da izhajamo od konkretnega k abstraktnemu nivoju. Otrok uporablja ustrezne izraze pri razvrščanju ter se tako seznanja z matematičnimi pojmi.

Otroke popeljemo v svet matematičnih pojmov s pomočjo vsakdanjih, njim lastnih izkušenj, praktičnih dejavnosti, pri katerih aktivno sodelujejo. Otrokom omogočamo dejavno učenje, hkrati pa gradimo temelje za nadaljnje učenje višjih matematičnih spretnosti, saj potrebujejo izkušnje, da se naučijo urejati in oblikovati materiale ter podatke, ki so jim na voljo.

Razvrščanje je ena od temeljnih dejavnosti, saj spodbuja otrokov kognitivni razvoj (logično mišljenje). Kognitivnim teorijam je skupno, da poudarjajo aktivno vlogo otroka v procesu pridobivanja in konstruiranja znanja, kvalitativno razliko med mišljenjem otrok v različnih razvojnih obdobjih in tudi razlike med otroki iste starosti, pomen občutljivega obdobja za določeno učenje ter upoštevanje otrokove notranje motivacije (smisel-

nost problemov) za učenje.

Seznanjanje z matematiko v predšolskem obdobju je zelo pomembno za otroka, zato moramo odrasli otrokom omogočiti veliko primernih izkušenj in čim več oblik ter dejavnosti. Le preko igre, postopno in spontano, lahko otroci usvojijo matematiko. Z uporabo različnih pristopov in metod bodo predšolski otroci obvladali in uporabljali matematične pojme in znanje tudi v vsakdanjem življenju.

Z raziskavo (v okviru diplomske naloge) sem želel ugotoviti, ali se kognitivne značilnosti predšolskih otrok odražajo v njihovem reševanju matematičnih nalog. Zanimalo me je, ali bodo otroci v nekem časovnem obdobju s sistematičnimi dejavnostmi, nalogami nadgrajevali, razumeli razvrščanje (drevesni in Carrollov prikaz) in ga usvojili.

Ugotovil sem, da mora biti vzgojitelj pozoren, da otroci res razvrščajo glede na izbrano lastnost. Z otroki se mora pogovarjati in to lastnost večkrat omeniti ali o njej povprašati, otroke mora večkrat spomniti, glede na katero lastnost razvrščajo, saj lahko otroci med igro na to pozabijo. Pri ugotavljanju nepripadnosti naj otroci utemeljeno povedo, zakaj bi določen predmet izločili. Marsikdaj je možnih več rešitev, zato naj bo vzgojitelj pozoren na utemeljitev.

Pri sestavljanju množic iz danih predmetov ali slik naj množice ne bodo zaprti sistemi, ampak otroke vprašajmo, kaj bi še lahko spadalo zraven in zakaj. Otrok se mora osredotočiti samo na lastnost, po kateri razvršča, in odmisli vse druge

lastnosti (predmetov, živali, oseb).

Pri tem je zelo koristno, da otroka naučimo uporabljati različne prikaze (Carrollov in drevesni prikaz), s katerimi sem v glavnem otrokom predstavil razvrščanje. Otrok naj prikazov ne riše sam, ampak naj mu vzgojitelj ponudi že narisano preglednico, ki jo otrok nato izpolni. Za otrokovo razumevanje je zelo pomembno, da izhajamo iz konkretnega k abstraktnemu nivoju (Cotič s sod. 2003).

Z zbirko dejavnosti, ki sem jih ponudil otrokom, sem prišel še do naslednjih ugotovitev:

- otroci prepoznajo lastnosti znotraj skupine po eni oz. dveh lastnosti;
- otroci razumejo zaporedje »poti«, po kateri razvrščajo z drevesnim in Carrollovim prikazom;
- otroci znajo odčitati podatke in utemeljiti svojo odločitev pri razvrstitvi v neko skupino;
- otroci razvrščajo glede na izbrano lastnost (ne dodajajo še ostalih lastnosti);
- otroci so zelo uspešni pri razvrščanju glede na eno lastnost.

Raziskava je pokazala, da je telesno in konkretno razvrščanje otrokom pri načrtovanih dejavnostih dokaj tuja. Najpogosteje se vzgojitelji poslužujemo abstraktnega (slikovnega) nivoja razvrščanja, kar pa je za otroka in njegove razvojne sposobnosti oziroma značilnosti najzahtevejša oblika (Savec 2009).

S pravnimi metodami in motivacijo se otroci s pomočjo dejavnosti naučijo razvrščati in to znanje uporabijo v vsakdanjem življenju. Če bodo matematiko sprejemali in jim bo predstavljena kot nekaj zabavnega, naravnega in enostavnega, je med odraščanjem ne bodo zaso- vražili.

Literatura

Cotič, M., Felda, D. in Hodnik Čadež, T. (2007). Igre in zares v svet matematičnih čudes. Kako poučevati matematiko v 1. razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

Savec, U. (2009). Otrok in razvrščanje: diplomska naloga. Koper: UP PEF.

Priprava predstave ni edina možna vloga lutke v vrtcu

EDI MAJARON je redni profesor lutkarstva na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, večkrat pa gostuje tudi na drugih evropskih univerzah. Za svoje pedagoško delo je leta 2006 prejel tudi državno nagrado za življenjsko delo. V svojem življenju vsestranski umetnik je najprej končal študij violončela na Akademiji za glasbo v Ljubljani in igral v Simfoničnem orkestru RTV Slovenije. Svoje največje uspehe pa je dosegel na področju lutkarstva, med drugim je leta 1988 prejel nagrado Prešernovega sklada. S predstavami, ki jih je režiral, je gostoval v številnih evropskih lutkovnih gledališčih, kjer je prav tako prejel mnoga priznanja in nagrade.

Spoštovani gospod profesor, na Akademiji za glasbo ste končali študij violončela in igrali v Simfoničnem orkestru RTV Ljubljana. Kako to, da ste se odločili kariero glasbenika nadgraditi s kariero na področju lutkovne gledališke umetnosti? Kaj vas je tako pritegnilo v lutkarstvo?

Z lutkami sem se začel ukvarjati s sošolci pri dvanajstih letih. Kmalu smo ustanovili svoje lutkovno gledališče v Dravljah. Sodelovanje v poklicnem Lutkovnem gledališču Ljubljana je bilo le logično nadaljevanje in nabitiranje izkušenj, med najbolj drago-

cenimi sodelovanje z režiserjem Jožetom Pengovom. Sledila so gostovanja s predstavami Zvezdica Zaspanka in Ostržek v Romuniji in Nemčiji. Vse to je botrovalo odločitvi, da glasbeni študij nadaljujem v Pragi, kjer sem lahko izpopolnjeval tudi svoje znanje v lutkovni umetnosti. Okoliščine so vplivale na odločitev, da ob violončelu sprejem izziv režiserja lutkovnih predstav. Že prve režije sredi šestdesetih let so imele lep uspeh, prišla so vabila za naslednje v Srbiji, Bosni in Hercegovini, nazadnje tudi od slovenskih lutkovnih gledališč v Mariboru in Ljubljani. Doslej se jih je nabralo v lutkovnih gledališčih Evrope že blizu devetdeset.

S svojo predanostjo lutkovni umetnosti ste dosegli izjemne uspehe. Doma ste prejeli nagrado Prešernovega sklada, režirali ste na tujih odrih po Evropi in tudi tam želi priznanja in nagrade. Kaj od tega vam je ostalo v najlepšem spominu? Na kaj ste najbolj ponosni?

Večina predstav, ki sem jih režiral, je gostovala po večjih in manjših

mednarodnih festivalih po vsem svetu, razen v Avstraliji. Posebej odmevne so bile predstave za odrasle, recimo Aristofanova

Lizistrata v Ljubljani, Opravljanja po Teofrasut v Zagrebu, Shakespearov Vihar v Beogradu ...

Rad sem režiral besedila slovenskih avtorjev, med drugimi Cankarjevo Pohujšanje v dolini Šentflorjanski v Freyer teatru in Grumov Dogodek v mestu Gogi v Minsku. Poseben izziv so mi bila vedno besedila Franeta Puntarja in Milana Dekleve, tudi Svetlane Makarovič. Lep spomin imam na predstavo Mali princ, za katero je Exupéryjevo knjigo priredil Jože Pengov, ni pa mu bilo dano, da bi predstavo tudi realiziral. Lutke in sceno za to predstavo je prispeval akademski kipar Peter Černe, glasbo pa Lojze Lebič. Tudi Puškinova Pravljica o carju Saltanu je bila poklon prijatelju in vzorniku Jožetu Pengovu, ki je že davno naročil skice za lutke pri slavnem slikarju Tonetu Kralju, predstavo pa smo uspeli realizirati v novem Lutkovnem gledališču Ljubljana leta 1984. Rad

se spominjam rojevanja večine predstav, saj je to posebne vrste druženje cele ekipe, zlasti z igralci – lutkarji, ko zamišljena ideja postaja stvarnost. Ponosen pa sem na nekaj mednarodnih priznanj, kot so Zlata sirena« iz Cervie, »Zlati Pulcinella« iz Barija ter »Mali princ« Mednarodnega festivala gledališč za otroke v Subotici. Drag mi je tudi »bršljanov venec«, stanovsko priznanje gledaliških kolegov.

V slovenskih vrtcih je lutkarska dejavnost razmeroma dobro razvita, saj skoraj ni vrtca, kjer ne bi pripravili vsaj ene lutkovne predstave v vsakem šolskem letu. Imate kot profesor bodočih vzgojiteljic kakšen vpogled v to dejavnost v praksi? Kaj menite o njej?

Res, vzgojiteljice ob posebnih prilikah pripravijo v vrtcih krajše lutkovne predstave, včasih tudi s starši otrok, kar je posebej vredno hvale. Na žalost pa je vloga lutke v vsakodnevni komunikaciji z otroki in med otroki preredka. Lutka, ki zmanjšuje stres pri doseganju vseh kurikularnih ciljev, je pomočnica le pri nekaterih vzgojiteljicah. Celotno tiste, ki so opravile diplomu prav o možnostih lutk v vrtcu, čez čas priznajo, da se ji ne utegnejo posvetiti toliko, kot bi zaslužili otroci in lutke. Zavedanje, da priprava predstav ni edina možna vloga lutke v vrtcu, je kljub dolgoletnim prizadevanjem na fakulteti še vedno premalo prodrlo v prakso.

Kaj menite o kakovosti lutkovnih predstav v vrtcih, ki jih ponujajo razna amaterska lutkovna gledališča, ki gostujejo po vrtcih? Na kaj naj bodo ravnateljice in ravnatelji pozorni, ko naročajo predstave za vrtec?

Ponudba lutkovnih skupin je vse večja, težko pa bi trdili, da je tudi kvaliteta vedno vredna zaupanja. Priporočam, da predlagano predstavo prej pogleda vsaj ena od vzgojiteljic, ki bo neposredno presodila primernost

predstave za okolje in starost otrok. Nekaj neodvisnih lutkovnih skupin je doslej pokazalo odlične predstave, recimo gledališče Zapik ali Zoom, pa Mini teater. Slednji ima dve svoji dvorani in izvrstne predstave, le presoditi morate, za katero starostno stopnjo so primerne. Še več lutkovnih skupin si nadeva prilastek »profesionalno gledališče«, vendar je vedno previdnost na mestu! Še bolj, seveda, pri amaterskih skupinah. Poskusite ob lutkovni predstavi ustrezno odgovoriti na štiri temeljna vprašanja, ki naj bi bila sicer tudi izhodišče vsakemu lutkovnemu ustvarjalcu še pred začetkom priprave: Kaj? Komu? Zakaj? Kako?

Lutkovna predstava pritegne tudi starše. Bi po vašem mnenju vrtec moral organizirati tudi druge dejavnosti za starše? Katere?

Ena od pomembnih oblik sodelovanja s starši je lutkovna delavnica, večinoma se prav radi odzovejo vabilu na skupno ustvarjanje. Res lutkovna predstava pritegne tudi starše, celo tako, da so pogosto pripravljene sodelovati po lutkovni delavnici z vzgojiteljicami in odigrati za otroke v preprosti lutkovni predstavi. Ta nima pretenzij, da bi se primerjala s poklicno uprizoritvijo in ne teži k popolnosti. Vedno pa nosi v sebi emocionalni naboj, ki ga le redko najdemo v poklicnem gledališču. In to šteje več! Dragoceni so tudi skupni obiski izbranih razstav, muzejev in njihovih delavnic za otroke. Pomembno vlogo ima vzgojitelj tudi takrat, ko pripravi skupni ogled otrok in staršev izbrane kratkega filma v vrtcu ali v kinodvorani, ki mu sledi pogovor ali ustvarjalna delavnica.

Lutka v rokah kompetentnega vzgojitelja v oddelku spodbuja komunikacijo in ugodno vpliva na razvoj govora, zgodnjega opismenjevanja in podobno. Kaj menite o tem?

Vse dosedanje raziskave pri nas in v svetu potrjujejo, kar ste napisali. Kar nekaj doktorskih disertacij, ki so se usmerile na najpomembnejša področja otrokovega razvoja, tudi znanstveno utemeljujejo pozitivne učinke uporabe lutke v primerjavi z otroki, ki se le redko srečajo z lutko. Lutka namreč deluje kot tampon, kot vmesni člen med odraslim in otrokom, a tudi med otroki so pogosto problemi, ki jih skozi simbolno igro z lutkami lažje razrešijo.

Pri predšolskem otroku govorimo še o »porajajoči se pismenosti«, pa vendar je to obdobje pomembno za razvoj potencialov za bodoče opismenjevanje. So na tem področju znane še kakšne novejšje raziskave?

Vse več raziskovalcev se posveča temi začetnega opismenjevanja. Pri tem ima poleg staršev prav vzgojitelj pomembno vlogo, da pravočasno prisluhne trenutku, ko otrok pokaže radovednost in željo po postopnem prepoznavanju črk. Ta želja se pokaže individualno, zelo različno pri enako starih otrocih. Zato je posluš in razumevanje vzgojitelja ob starših najdragocenejša popotnica otroku za bodoče odkrivanje knjižnega bogastva.

Branje, še posebno družinsko, ima gotovo pomemben vpliv. Kaj lahko vrtec kot prva vzgojno-izobraževalna institucija v sistemu izboljša glede spodbujanja staršev za družinsko branje?

Še posebej je treba staršem priporočiti, da si vzamejo čas za skupne dejavnosti z otrokom, med katerimi naj bo tudi branje. Pri tem bo dobrodošla lutka palčka Bralčka (prstna lutka), ki bo spodbujala zdaj starše, drugič spet otroka. Vzgojiteljeva pohvala staršem, kjer doma otroku berejo, bo najbrž boljša spodbuda od vrčevske bralne značke.

Kaj svetujete glede vzgojiteljevega branja v vrtcu?

Branje v vrtcu ima nešteto oblik: branje ob ilustracijah, pripoved, podprta z branjem, vzgojiteljeva lutka bere, včasih česa pri znanih pravljicah ne zna in ji otroci priskočijo na pomoč. Dragocene so stalne bralne minute – kot nekakšen ritual na določenem mestu ob določenem času. Vmes pa je dosti možnosti za preseñenja, za improvizirano uporabo knjige kot skrinje z zakladom ... Vsaka vzgojiteljica bo našla take načine branja knjig, ki bodo v otrocih budili željo po spoznavanju črk, kar jih bo postopoma pripeljalo do branja.

Kaj izboljšati v sodelovanju med vrtci in šolami?

Vzgojitelj je že na fakulteti usmerjan na otroka, ki je individuum, v

njem odkriva kapacitete, ki jih nosi s seboj. Učitelji pa so usmerjani na poučevanje razreda kot celote. Pri tem se morajo bolj posvečati učencem, ki potrebujejo malo več časa za osvajanje kurikularnih ciljev. Bistrim učencem ne utegnejo pripravljati dodatnih izzivov, zato brž postanejo »moteči«. Za uspeh je pomembno čim višje statistično povprečje. Sedanje sodelovanje vzgojiteljice in učiteljice v 1. razredu je zagotovo ustrezen korak pri zblizovanju obeh principov, tak način pa bi se moral nadaljevati vsaj še do konca prve triade.

Na uho nam je prišlo, da sodelujete pri pripravi gradiva, ki bo pripomoček za vzgojitelje. Delo naj bi izšlo pri založbi Izolit. Nam lahko

o tem poveste kaj več?

Odzval sem se vabilu kolegice dr. Marije Grginič za pripravo dveh knjižic, posvečenih sodelovanju odraslega in otroka v vsakdanjem življenju. Želita biti spodbuda za oživitve ustvarjalne komunikacije staršev z otroki, vsekakor pa bosta v pomoč tudi vzgojiteljicam, saj so v veliki meri pravzaprav »drugi starši«. Knjigi spodbujata bolj strukturirano ustvarjalno delo z vključevanjem lutk, preprostih »sodelovalnic«, skratka – vabilo k skupni igri, ki podpira postopno osvajanje otrokovega okolja in na koncu tudi abecede kot ključa v svet branja in bodočega znanja.

Vprašanja je pripravila:
Betka Vrbovšek

Navodila za avtorje prispevkov

Strokovna besedila so napisana v strokovnem izrazoslovju, so formalizirana in imajo standardizirano zgradbo in obliko. Za strokovni članek je značilno, da vsebuje:

- avtorjevo ime in priimek ter pravilni naziv zavoda,
- naslov članka,
- povzetek,
- ključne besede,
- uvod (običajno napoved in teoretične osnove);
- jedro
 - a) predstavitev problema, opis postopka, interpretacija
 - b) predstavitev raziskave: opis metodologije, prikaz rezultatov, interpretacija,
- sklep oz. zaključek,
- literaturo.

Način pisanja zahteva sistematični miselni tok, jasnost izražanja, pregledno členjenost, utemeljenost in poštenost zapisanega.

Prav to zadnje, poštenost, terja od avtorja strokovnega članka dosledno pravilno navajanje drugih avtorjev, ki jih uporablja, navaja, citira. Vsak podatek, vsaka teorija, vsaka misel drugega avtorja mora biti pošteno označen. Če tega ne bi delali, zagrešimo plagiat, ki se šteje za duhovno tatvino, ki se lahko preganja. Najpogosteje se uporabljata:

- 1) povzetek in
- 2) citat.

Ob obeh je potreben **takojšnji bibliografski sklic v tekstu**: navedemo torej vir povzetega ali citiranega besedila.

Na primer:

K 1: Važno je, da povsem nedvoumno označimo, kateri deli besedila so **povzeti** po drugem avtorju. Kadar povzemamo, s svojimi besedami povzamemo vsebino misli, zato navedba zaradi svoje splošnosti ne zahteva takšne natančnosti, ampak samo priimek in letnico (Novak 2009).

K 2: Citati morajo biti ločeni z narekovaji in umaknjeni v samostojni odstavek, navedena mora biti tudi številka strani. Kadar citiramo, navedemo natančen prepis avtorjevega besedila v narekovajih. V tem primeru se v besedilu sklicujemo na avtorja in to zapišemo z navedbo priimka, leta izdaje in stranjo (Novak 2009, str. 13).

Literatura mora biti nanizana brez označevanja, toda v abecednem zaporedju. **Naštejemo samo tiste avtorje, ki jih navajamo v besedilu**, na primer:

Literatura

Marjanovič Umek, L. (2004). Razvoj otrokovega govora.

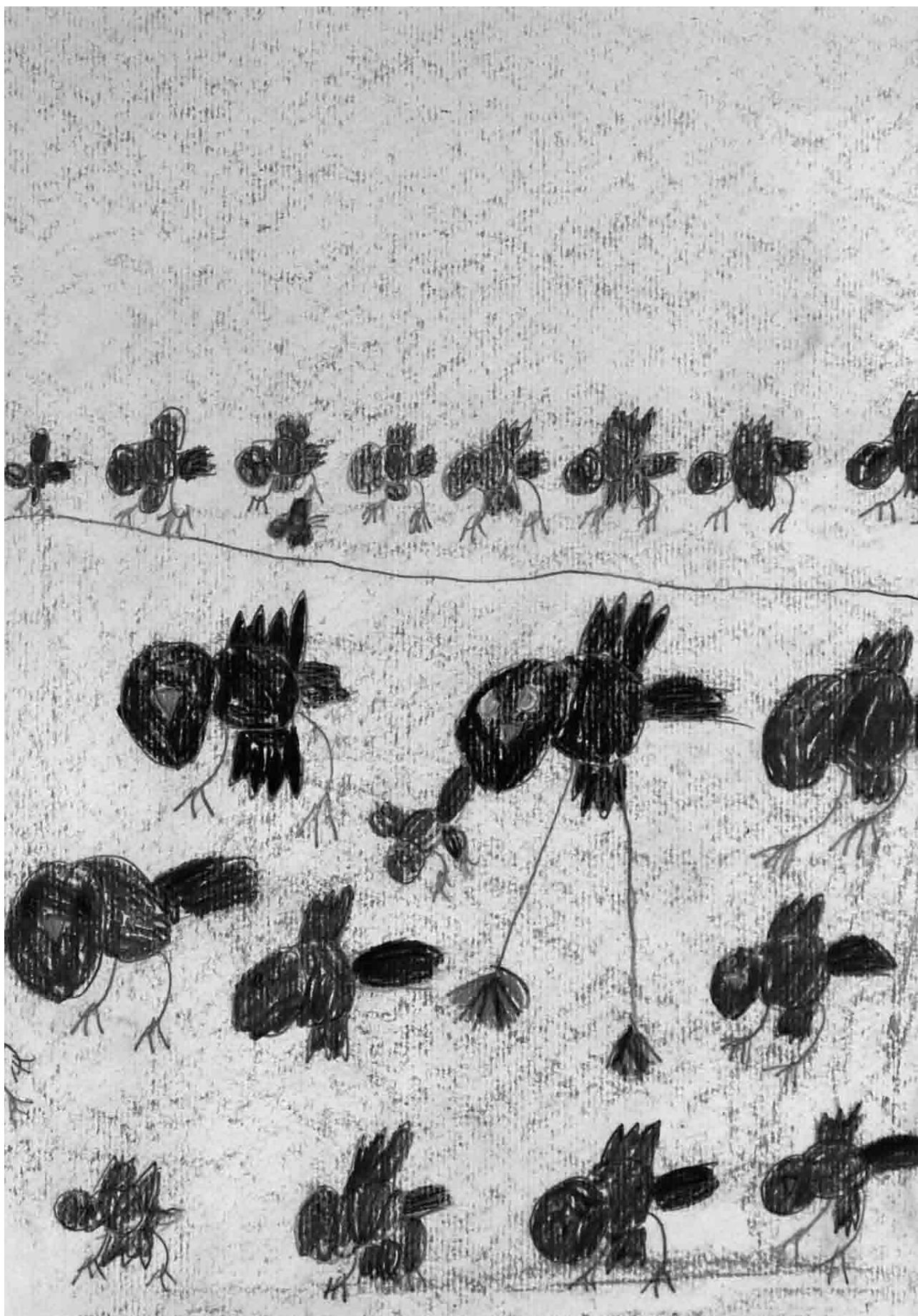
Ljubljana: Založba Tiger.

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana:

Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.

Vrbovšek, B. (2009). Dobro delujoči timi v vrtcih. V:

Vzgojiteljica X, št. 4, str. 18–20.

JATA PTIC - Anastazija Lepoša (5 let)
mentorici: Marina Majcenovič, Jožica Klinc
Vrtec Markovci

Ana Gerčar, dipl. vzg.

Pretirano zaščitniško odzivanje ali hiperprotektivnost

Povzetek

V članku razložim pojav pretirano zaščitniškega odzivanja preveč zaskrbljenih staršev. V nadaljevanju poskušam razložiti pojavne oblike pretiranega zaščitniškega obnašanja in vzroke zanje. Predstavim vzroke in posledice hiperprotektivnosti ter možnosti vzgojiteljskega vpliva na starše. V zaključku izpostavim dolžnost vzgojitelja, ki mora kljub pretirani zaskrbljenosti staršev omogočiti tudi otroku takih staršev razvoj na vseh področjih.

Ključne besede: hiperprotektivnost, otrok, starši, vrtec, vzgojitelj

Za samozavestnega, odgovornega, samostojnega in neodvisnega otroka, ki zraste v močno odraslo osebnost, je izrednega pomena njegovo okolje, v katerem živi, njegova družina. V njej so posamezniki soodvisni drug od drugega, si med seboj pomagajo, se podpirajo in s tem ustvarjajo pozitivno vzdušje, so močno motivirani in z vsakim trenutkom pridobivajo občutek pripadnosti družini, v kateri so se rodili. Ob vseh teh procesih osebnostno rastejo drug z drugim, postavljajo si skupne cilje, se usklajujejo, se medsebojno poslušajo in si delijo lastne izkušnje.

Takoj ko se starša zavesta, da pričakujeta otroka, začneta skrbeti zanj. Kasneje, ko otrok odrašča, z njim rastejo tudi skrbi, kar je nekaj povsem običajnega. Če pa so starši preveč zaskrbljeni do otroka, mu ne dovolijo, da okolico spozna sam. V skrbi, da se mu ne bi kaj zgodilo, mu kratijo pravico do raziskovanja in do lastnih napak, vedno bolj postajajo zaščitniški do otroka, ves čas jih nekaj skrbi, otroka prikrajšajo za marsikatero življenjsko pomembno izkušnjo, ki jo mora doživeti sam. Na ta način škodujejo otroku in sebi vzamejo radosti, ki jih lahko doživljajo skupaj z njim. Starši postanejo preveč zaščitniški – hiperprotektivni. Tako kot vsako čustvo, ima tudi zaščitniško odzivanje staršev do otrok svoj namen (Caprae

2007). Če so starši zaskrbljeni pri vzgoji svojih otrok, če določen dogodek vidijo skozi realno prizmo, je to nekaj povsem sprejemljivega in samoumevnega. Ko pa dogodka ne znajo realno oceniti in so preveč zaskrbljeni za otroka, ko se jim pred očmi rišejo sami črni scenariji, kaj vse se lahko naredi otroku in zaradi tega odreagirajo hiperprotektivno, tovrstno vedenje ni več dopustno in otroku škoduje (Ožek 2007).

Da bi zmanjševali tovrstno vedenje staršev in tudi strokovnih delavcev, ki delajo z otroki, moramo najprej poznati značilnosti hiperprotektivnosti, jo prepoznavati, se nanjo primerno odzvati in jo ne opravičevati z zaskrbljenostjo, da se otrokom lahko kaj zgodi (Ožek 2006).

Ker želimo ravnati čim bolj strokovno oz. kar najprimerneje, moramo vzgojitelji razumeti vsakega posameznega otroka, njegov razvoj, mu znati prisluhniti (Overprotective parents 2010) in z njim kar najbolje delovali, se mu moramo znati približati, ga spoznati. Izpolnjene pa morajo biti njegove osnovne socialne potrebe po uveljavljanju, spoštovanju sebe in ostalih vključenih, po stiku z ljudmi, po pripadnosti družini oz. skupnosti, kateri pripada. Otroci morajo čutiti socialno varnost, samouresničenost ter morajo biti upoštevani kot posamezniki. Odrasli jim moramo

dopuščati odkrivanje sveta skozi njihove »oči« samostojnosti in njihove lastne samoiniciativnosti. Otrokom moramo dopustiti, da rastejo, odraščajo in postanejo odrasle neodvisne osebnosti.

Opredelitev hiperprotektivnosti

Sama beseda hiperprotektivnost izhaja iz angleščine, kjer uporabljajo izraz »overprotection«, kar v dobesednem prevodu pomeni »preveč zaščiteno«. V slovenskem jeziku same besede za preveliko zaščiteno ne uporabljamo v smislu z vzgojo otrok v družini, temveč, kot je zapisano v slovarju, se nanaša zaščiteno na zaščitene rastlinske ali živalske vrste (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2000). Zato se v slovenskem jeziku uporablja beseda hiperprotektivnost, včasih tudi prezaščiteno in redkeje prevarovanost (Rožič Ožek 2007). Profesionalno se izraz nanaša na starševsko hiperprotektivnost, ki jo bom tudi največkrat omenjala.

Glavne karakteristike hiperprotektivnosti

Bistvo hiperprotektivnosti je mišljenje, da vse predstavlja eno samo nevarnost, pred katero skušajo starši obvarovati svojega otroka (Rožič Ožek 2006). Starši v svoji zaskrbljenosti pred negativnimi posledicami, ki jih je lahko deležen njihov otrok, ne znajo oceniti realnega izvora nevarnosti in v vseh situacijah vidijo le nerealni izvor nevarnosti (prav tam 2006). Takšni starši imajo izkrivljeno podobo o realnem videnju sveta in okoliščin, v katerih se giblje otrok. Ob pojavu hiperprotektivnosti zaznavamo čustvo pretirane zaskrbljenosti, ki pa ima v realnih situacijah tudi pozitivno stran (Caprae 2007). Pri zaskrbljenosti

se pojavlja strah, dvom, skrb, ki imajo večinoma negativni prizvok, kar pa se pri realnem presojanju sveta spremeni. Zaskrbljenost na neki način potrebujemo, da lahko predvidimo nevarnost ali negativno izkušnjo, situacijo, ki se lahko pojavi na poti do doseganja ciljev, saj se s predvidevanjem lahko le-tim izognemo in reagiramo drugače.

Pri hiperprotektivnosti se izpostavlja pet dimenzij: prekomeren telesni in socialni razvoj, podaljšana infantilna vzgoja, aktivno zaviranje samostojnega vedenja in socialne zrelosti, pretiran ali preveč popustljiv starševski nadzor, pretirana anksioznost pri opravljanju starševske vloge (Holmbek in Johnson 2002, v Rožič Ožek 2006).

Razvoj otrokove notranje strukture v odnosu do pomembnih drugih

Koncept razvojnega procesa, ki ga je razvila Margareth S. Mahler, poudarja, da se otrokova notranja struktura razvije preko odnosa s pomembnim drugim v zgodnjem otroštvu, ko otrok ponotranji vsebine tega odnosa. Otrok šele pri tretjem letu postane individuum, takrat se zgodi njegovo psihološko rojstvo. Razvojni proces poteka v naslednjih fazah:

- avtizem, do 6. tedna (iskanje ravnotežja z zadovoljevanjem potreb),
- simbioza, od 6. tedna do 6. meseca (tu otrok še ne loči med sabo in objektom),
- začetek separacije in individualizacije, od 6. meseca do 3. leta,
- končna separacija in individualizacija ter psihološko rojstvo.

Simbioza in začetek separacije in individualizacije pa zajemajo še štiri podfaze:

- diferenciacija, od 6. do 10. meseca (tu začne ločiti med sabo in objektom; tu ima pomembno vlogo oče),
- prakticiranje, od 10. do 16. meseca (pogojena z gibalnim razvojem, otrok gre tu stran od objekta in si pridobiva izkušnje),

- približevanje, od 16. do 24. meseca (pri raziskovanju se otrok oddaljuje in približuje objektu, kjer išče varnost),
- proti konstantnosti objekta, 3. leto.

Otrok pri fazi približevanja in oddaljevanja od objekta išče stalno varnost, zavetje in pomiritev za nadaljnja prakticiranja. Tu je pomemben odziv objekta, pri hiperprotektivnosti bi se predvidoma zavrl razvoj. Pri tem bi se pojavila prepogosta svarila, katera bi otroka zavrla. Otrok si na odziv okolice ustvarja svojo podobo in videnje okolja, ki bi iz odziva bilo nerealno in izkrivljeno, kar pa lahko vodi v vplivanje formiranja identitete. Če pri kateri od faz nastane zastoj, se pojavi verjetnost razvoja patološke organizacije osebnosti (Rožič Ožek 2006).

Vzroki za pojav hiperprotektivnosti

V strokovni literaturi avtorji večinoma ne omenjajo vzrokov za pojav hiperprotektivnosti, temveč le opisujejo njene karakteristike (Rožič Ožek 2006). Vzroke lahko iščemo predvsem v interakciji otrok – starši. Nekateri starši so morda nekompetentni za poznavanje otrokovega razvoja, o tem nimajo realne predstave in nenamerno nadaljujejo z infantilno vzgojo. Omenjeno je tudi, da so morda starši, ki so hiperprotektivni, v svojem otroštvu kot zgled imeli konstantno zaskrbljene starše, ki so jim usidrali predstavo o tem, da morajo odrasli pač biti ves čas zaskrbljeni za otroke. Predpostavljajo, da se hiperprotektivnost lahko pojavi tudi pri starših, ki mislijo, da se slabe in negativne stvari zgodijo ljudem, ki so sproščeni, brezbržni in srečni (Caprae 2007).

Posledice hiperprotektivne vzgoje

Starši lahko začnejo v svoji prezaščenosti preveč skrbeti pri telesnem in socialnem stiku otroka z okoljem, kar pripelje do podaljševanja infantilne vzgoje. Pri tem starši ne upoštevajo, da

zna otrok določeno skrb za svoje telo že prevzeti sam. Pri navezovanju socialnih stikov vedno posredujejo namesto otrok, namesto njih se dogovarjajo in jim kratijo možnost izkušenj lastnega navezovanja stikov in socializiranja.

Otroci postanejo plahi, negotovi pri svojih reakcijah, utrjuje se dvom, da nečesa niso sposobni narediti samostojno. Starši s hiperprotektivnostjo tukaj zavirajo samostojnost in socialno zrelost (Rožič Ožek 2006). Otroci hiperprotektivnih staršev so prikrajšani za samostojno raziskovanje tako čustvenega kot fizičnega sveta. Starši zavirajo možnost, da bi otroci odrasli in postali neodvisni od njih. Hiperprotektivnost zavira proces individualizacije, znižuje interes za aktivno udeležbo na vseh področjih raziskovanja, otroci so manj govorno spretni (Praper 1995, v Rožič Ožek 2006).

Hiperprotektivnost v vrtcu?

Hiperprotektivnost v profesionalni vzgoji poudarja vzroke v interakciji otrok – pedagoški delavec. Če zožim profesionalne delavce na vzgojitelje in pomočnike vzgojiteljev v vrtcu, le ti v skrbi, da se otrokom ne bi kaj zgodilo, da ne bi prišlo do nesreč in poškodb, zamenjajo profesionalnost s hiperprotektivnostjo, ki ni dopustna. Pedagoški delavci se bojijo tožb staršev v primeru poškodb njihovih otrok (Rožič Ožek 2006), ki z leti naraščajo. Tako pedagoški delavci ustvarjajo kontrolirano in predvidljivo okolje, kjer se nesreče ne bi dogajale.

Kako delovati s hiperprotektivnimi starši?

Starše poskušamo razumeti, da so v stiski, da jih ves čas spremlja strah in negotovost, na kakšne različne načine obvarovati otroke pred negativnim svetom. V strokovni literaturi ni omenjeno, kako delovati z njimi. Navedena pa so preprosta navodila za starše, ki se srečujejo s tem pojavom, kako naj sami delujejo drugače.

Starši se morajo zavedati, da otroci

rastejo in bi jim to morali omogočati. V individualnih razgovorih s starši in na organiziranih srečanjih, kjer omogočimo izmenjavo pogovorov in izkušenj med starši, naj bi poskusili spodbuditi pri hiperprotektivnih starših dvom o njihovem nerealnem strahu in hiperprotektivnosti, ki omejuje otroka v njegovem razvoju. Predvsem pa moramo vzgojitelji prisluhniti otroku, spoznati njegov razvoj in potencialne sposobnosti, da bomo lahko ocenili, kaj otrok zmore narediti sam (Overprotective parents 2010).

Zaključek

Mejo med dopustno in nedopustno zaskrbljenostjo staršev je izredno težko določiti. Nekomu se zdi, da otroka le

ščiti pred nevarnostmi krutega sveta, drugi lahko to označuje kot hiperprotektivnost. V družini oziroma v skupnosti, v kateri živimo, se moramo starši truditi za čim bolj pozitivno ozračje, za zadovoljstvo vseh članov. Prispevati moramo k odprti komunikaciji, predvsem pa moramo otrokom dovoliti in jim dati možnost za raziskovanje ter spoznavanje sebe, drugih in okolja, pri tem pa jim ne smemo odvzemati lastnih izkušenj, ki jih pridobivajo skozi svoje podvige v življenju. Otroci se morajo čutiti ljubljene, sprejeti, zaželeni, nepogrešljivi in predvsem naši. Dovoliti jim moramo, da rastejo in odrastejo, ne pa da jih s svojo hiperprotektivnostjo zaviramo v tem in pripomremo, da otroci ostajajo nesamozavestni in odvisni od nas. Biti moramo kritični do sebe, pravi čas

odkrivati svojo pretirano zaskrbljenost in protektivnost do otrok, biti moramo pripravljeni spreminjati naše negativne navade in ne z njimi vplivati na otroke.

Prav tako pa moramo kot strokovni delavci ostajati neomajni pri profesionalnosti svojega poklica. Zaradi pretečih nevarnosti na otroke ne smemo izključevati dejavnosti in aktivnosti, ki povečujejo možnost nesreč in poškodb pri otrocih ter jih s tem prikrajšati za raznolikost v vrtcu. Če imamo v skupini otroke, ki imajo na katerem koli področju primanjkljaj, mu pustimo, da sam naredi toliko, kot zmore. Tudi ostalim dopuščajmo, da se skozi svoje izkušnje in napake učijo ter jim tako omogočajmo, da postajajo samostojnejši, neodvisni od odraslih in predvsem trdne osebnosti.

Literatura

- Caprae, H. (2007). Pridobljeno 11. 12. 2010, s http://www.nebojse.si/portal/index.php?option=com_content&task=view&id=347&Itemid=2
- Hristovski, D. (2003). *Ekološka perspektiva v razvoju*. Socialna pedagogika, 3, 319–337.
- Kos Mikuš, A. (1999). *Teoretični koncepti nastanka in vzdrževanja psihosocialnih in psihiatričnih motenj v otroštvu*. V: E. Kraševac Ravnik., Varovanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov, Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja.
- M., N. (2009). Pridobljeno 11. 12. 2010, s <http://www.zurnal24.si/otrok/ste-bojec-stars-88926/clanek>
- Mesec, B in Rode (2010). N. Študija primera. Pridobljeno 18. 12. 2010, s [www.fsd.uni-lj.si/mma_bin.php/\\$fId/.../StudijaPrimer.ppt](http://www.fsd.uni-lj.si/mma_bin.php/$fId/.../StudijaPrimer.ppt)
- Overprotective parents. India parenting Pvt. Pridobljeno 11. 12. 2010, s http://www.indiaparenting.com/articles/data/art09_012.shtml
- R. Ožek, S. (2006). *Hiperprotektivnost v institucionalni vzgoji*. Socialna pedagogika, letnik 10, št. 2, 217–230.
- R. Ožek, S. (2007). *Hiperprotektivnost kot nadomestek strokovne odgovornosti v vzgojno-izobraževalnem procesu*. Sodobna pedagogika, letnik 1, št. 2, 58–124.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000). Ljubljana. Založba ZRC, ZRC SAZU. Pridobljeno 15. 12. 2010, s <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>
- Vogrinc, J. (2010). Raziskovanje v pedagoški praksi. Študijska literatura.

Martina Žnidaršič, dipl. vzg.
OŠ Toneta Tomšiča Knežak, enota vrtec

Razvoj osnovnih matematičnih pojmov v predšolskem obdobju

Povzetek

V članku uvodoma povzemam pogled Piageta in Vigotskega na matematično učenje v predšolskem obdobju. V nadaljevanju predstavljам zgodnje učenje matematike v vrtcu in izpostavljам spodbudno učno okolje ter v praksi preverjene uspešne dejavnosti.

Ključne besede: otrok, logika in jezik, razvojne stopnje po Piagetu, matematika

Uvod

Otrok se v svojem vsakdanjem življenju srečuje z matematiko in vedno bolj obvlada določene matematične spretnosti. Tako skoraj na vsakem koraku spozna oblike, velikosti, števila, smeri, se orientira v prostoru, meri. Ne samo v vrtcu, tudi doma razvijamo otrokovo matematično mišljenje. Matematične spretnosti si otrok pridobi z igro. Bruce (v Marjanovič Umek 2001) pravi, da v zahodni kulturi prevladuje ideja, da naj bi t. i. didaktične igrače razvijale otrokovo mišljenje, predvsem spodbujale razvoj branja, pisanja, razumevanja števil, fizike in tehnologije, zato so pogosto visoko strukturirane. Dixon (prav tam) meni, da vsi otroci potrebujejo igralni material ali igrače, ki spodbujajo tako telesni kot kognitivni razvoj. Pomembno je, da ima otrok dovolj spodbud, ki ga vodijo k matematičnim izkušnjam.

Piagetova teorija z vidika matematike

Po Piagetu izkušnje pridobivamo preko dejavnosti s predmeti in preko interakcij z ljudmi (Piaget, Inhelder 1990). Med dejavnosti s predmeti sodijo fizične (manipulacija s predmeti) in miselne dejavnosti (opazovanje predmetov in sklepanje o njih). S ponavljanjem iste dejavnosti se iz nje izluščijo tipične lastnosti obravnavanega objekta. Izkušnje

tako postanejo shematične – oblikujejo se abstraktne strukture (sheme). Le-te se medsebojno usklajujejo, kombinirajo in predstavljajo osnovo za pridobivanje novih izkušenj v interakciji z okoljem (Kolar 2006). Piaget deli znanje na tri področja:

- fizično znanje: učenje o objektih v okolju in o njihovih značilnostih, ki jih določimo z opazovanjem;
- logično-matematično znanje: relacije (npr. enako–različno, večmanj, pojem števila, klasifikacije ipd.), ki jih posameznik oblikuje, da lahko osmisli in poenostavi dožemanje sveta okoli sebe in da organizirati informacije;
- socialno znanje (pravila vedenja v različnih socialnih situacijah), ki ga oblikujemo in osvojimo v stiku z drugimi ljudmi.

Fizično in logično-matematično znanje sta tesno povezana – učimo se ju simultano. Ko opazujemo fizične različnosti predmetov, objektov, hkrati že tudi oblikujemo logično-matematične kategorije, ki nam pomagajo pri lažjem organiziranju pridobljenih informacij (Charlesworth, Lind 2007).

Piaget loči tudi med dvema vrstama izkušenj (Kolar 2006):

- izkušnje, ki izhajajo iz lastnosti objektov;

- izkušnje, ki izhajajo iz dejavnosti na teh objektih (tovrstnim bi lahko rekli tudi logično-matematične izkušnje).

Teorija Vigotskega

Učenje je eden izmed najpomembnejših vidikov otrokovega vedenja. Razvoj in učenje sta interaktivno prepletena. Vigotski je ugotavljal, da se lahko posameznik uči na stopnji, ki je nekoliko višja od njegovega trenutnega razvoja miselnih struktur. Prav to pa je po njegovem mnenju ključni dejavnik kognitivnega razvoja. Odnos med razvojem in učenjem je Vigotski pojasnjeval s konceptom območja bližnjega razvoja (OBR) – otrok v učnem procesu s pomočjo odraslega preseže trenutno stopnjo svojega miselnega razvoja in prav ta mehanizem omogoča otroku kognitivni razvoj (Vigotski 1993). Poudarja, da otroci konstruirajo svoje mišljenje z udeleževanjem v aktivnostih, aktivnosti torej kreirajo njihovo mišljenje. Miselni proces je proces, v katerem otroci ponorantirajo rezultate svojih izmenjav z okoljem (Batistič Zorec 2000). Raziskave kažejo, da se tisto, kar na dani razvojni stopnji leži v območju bližnjega razvoja, na naslednji razvojni stopnji udejanji in preide na raven aktualnega razvoja. Kar je torej otrok danes sposoben narediti v sodelovanju, bo jutri zmožel samostojno (Vigotski 2010). Čeprav je Vigotski menil, da so specifične človeške funkcije pridobljene in da njihov razvoj poteka s pomočjo učenja, razvoj pa je zanj prilagajanje otroka svetu, učenje ni le proces prilagajanja. Pomembno je, kako otrok pridobiva izkušnje (Horvat 1983, Vigotski 1977). Otrok je v območju bližnjega razvoja sposoben marsičesa pod vodstvom odraslega (Pergar Kuščer 1999),

je pa le-to pri posameznem otroku odvisno od njegovega predznanja in tudi od stopnje razvitosti spoznavnih struktur (Marentič Požarnik 2000). Vloga vzgojitelja v področju bližnjega razvoj otrok je izjemnega pomena, saj mora vzgojitelj otrokom omogočiti dejavnosti, ki otroke pripeljejo od aktualnega (ugotavljamo ga preko samostojnega reševanja nalog) k potencialnemu (reševanje problemov pod vodstvom odraslih) razvoju. Kot je tudi Vigotski (1979) poudarjal, mora biti učenje mlajših otrok korak pred otrokovim razvojem. Vigotski, pa tudi nekateri drugi postmodernistični strokovnjaki (npr. Bennett 1993, Bruner 1996, Perner, Zauner, Sprung 2005, v Marjanovič Umek 2008) menijo, da je malček v zgodnjem otroštvu kompetentni posameznik, ki presega zaznavno egocentrično mišljenje in prehaja od razvoja čistih mentalnih struktur k razvoju socialnega spoznavanja, meta-kognicije, teorije uma in teorije jezika. Pri dejavnostih s področja matematike velja poudariti, da spodbujamo otrokovo mišljenje na način, da vzgojiteljica ne daje le navodil za posamezno dejavnost, otroke besedno in z odprtimi vprašanji spodbuja, jim sledi in usmerja, na ta način pa spodbuja njihovo mišljenje. Zagovorniki Vigotskega se ne strinjajo, da bi moral otrok vse odkriti sam. Prepričani so, da mu mora družba – vzgojiteljice ter bolj izkušeni vrstniki – nuditi poučevanje in intelektualno pomoč (Short 1999, v Batistič Zorec 2003). Načrtovanje in pripravljane dejavnosti v območju otrokovega bližnjega razvoja je ključno pri zagotavljanju razvoja otrokovih potencialov na vseh razvojnih področjih (socialni, moralni, spoznavni, gibalni in čustveni razvoj).

Zgodnje učenje matematike v vrtcu

Matematika je v vrtcu ves čas prisotna, kot tudi v vsakdanjem življenju. Ugotovljeno je, da otrok že pred prvim letom starosti obvlada določene matematične spretnosti. Otrok namreč misli in se izraža na načine, ki nakazujejo, da

uporablja matematiko. Z leti pa se spekter matematičnih spretnosti vse bolj širi in izboljšuje (Japelj Pavešič v Kroflič idr. 2001). Matematika v vrtcu vključuje najrazličnejše dejavnosti, ki otroka spodbujajo, da v igri ali v vsakdanjih opravilih pridobiva izkušnje, spretnosti in znanja o različnih matematičnih konceptih: o tem, kaj je veliko in kaj majhno, česa je več in česa je manj, v čem so si stvari različne in v čem podobne (Kurikulum 1999) itn. Ob pridobljenih izkušnjah in znanju otrok spoznava, da je moč nekatere naloge in vsakodnevne probleme rešiti učinkoviteje, če uporablja matematične strategije mišljenja. Vesel je, ko najde rešitev, zato praviloma išče vedno nove in nove situacije, ki so izziv za preizkušanje njegove rešitve problema in potrditve njegovega načina in smeri razmišljanja (Kurikulum 1999). S tem se strinja Japelj Pavešič (v Kroflič idr. 2001), ki pravi, da otrok matematične izkušnje in znanja uporablja ob vsakdanjih problemih, saj ga reševanje matematičnih problemov zabava, motivira ga namreč občutek lastnega uspeha in dosežkov. Igra ima velik pomen pri učenju matematike v predšolskem obdobju (Kurikulum 1999; Japelj Pavešič v Kroflič idr. 2001; Prairie idr. 2005). Kurikulum za vrtce določa matematiko kot posebno vsebinsko področje, vendar v povezavi z vsemi ostalimi vsebinskimi področji kurikula. Matematika je s svojimi cilji uresničljiva le v povezavi z ostalimi vsebinskimi področji kurikula, velja pa tudi obratno (Japelj Pavešič v Kroflič idr. 2001). Avtorica (prav tam) povezuje matematiko tudi z drugimi področji:

- z gibanjem: veliko matematičnih konceptov – štetje, merjenje itd.;
- z jezikom: imena za matematične pojme in matematično izražanje;
- z umetnostjo: likovna umetnost, ritem v glasbi itn.,
- z družbo: reševanje problemov, logično sklepanje – matematične spretnosti;
- z naravo: merjenje, iskanje splošnih lastnosti pojavov ...

Otroka v vrtcu pričnemo že zelo zgodaj seznanjati s pravo matematiko. Pri tem pa moramo seveda upoštevati otrokove izkušnje, predznanja, interese in potrebe. Pomembno je, da organiziramo matematične situacije, ki so čim bliže otrokovemu realnemu življenju (Hodnik Čadež 2004). De Corte (1996, v Hodnik Čadež 2004) ugotavlja naslednje spodbudno dejstvo o otrokovem učenju matematike: majhni otroci se ob reševanju dejanskih matematičnih problemov učijo o matematičnih pojmih in strategijah. Vzgojiteljica sistematično ugotavlja znanja in spretnosti posameznega otroka. Le tako lahko namreč prilagaja matematične aktivnosti in naloge za doseganje optimalnega napredka vsakega otroka (Japelj Pavešič v Kroflič idr. 2001). Temeljne zakonitosti predšolske matematike ter glavni poudarki učenja in poučevanja matematike v predšolskem obdobju (Japelj Pavešič v Kroflič idr. 2001) so:

- pouk matematike je najučinkovitejši med 2. in 7. letom, ko se razvija največ osnovnih matematičnih konceptov;
- otroci se učijo in razumejo matematiko tako, da konstruirajo svoje lastno znanje;
- predšolskemu otroku predstavimo matematiko kot nekaj, kar je povsod okrog nas, kot nekaj smiselnega;
- predšolske otroke seznanjamo z matematiko z namenom uporabe v vsakdanjem življenju in z namenom spodbujanja razmišljanja v specifično matematičnih konceptih.

Glavni poudarki učenja in poučevanja matematike v predšolskem obdobju

Pomembno je spodbudno učno okolje v vrtcu – igralnica, zato nastavimo na dostopna mesta raznolike matematične didaktične igrače: kocke, gumbi, ploščice s številkami, družabne igre, telefone ... (Japelj Pavešič v Kroflič idr. 2001). Japelj Pavešič (v Kroflič idr. 2001) pravi,

da si otrok v vrtcu pridobiva matematična znanja in izkušnje ne le ob načrtovanih matematičnih dejavnostih, ampak enako kakovostno in pestro tudi ob vsakodnevnih (spontanih) dejavnostih. Razlika je le v tem, da ob načrtovanih dejavnostih vzgojiteljica načrtno ustvari pogoje za doseganje zastavljenih matematičnih ciljev. Otrok pri matematičnih dejavnostih od odraslih v svoji okolici pričakuje pomoč pri razširjanju znanja in pridobivanju izkušenj (Japelj Pavešič v Kroflič idr. 2001). Kurikulum (1999, str. 72–75) zelo podrobno opredeljuje raznolike vloge odraslih na področju predšolske matematike. Pri tem se prepletajo splošne vloge in vloge, ki veljajo za posamezne matematične aktivnosti (npr. štetje, vzorci, verjetnost, merjenje ipd.). V predšolskem obdobju prevladujejo dejavnosti predštevilskega obdobja, kot jih je opredelila Hodnik Čadež (2004).

Predštevilsko obdobje vodi otroka med drugim tudi do oblikovanja pojma število. Pogoj za štetje je namreč logično mišljenje, ki ga otrok razvija postopoma, skozi procese razvrščanja, urejanja ter oblikovanja relacij med elementi množic. To so pokazale tudi raziskave, ki jih je opravil Piaget s sodelavci (Hodnik Čadež 2004). Tudi Prairiejeva (2005) pravi podobno: da osnovno matematiko sestavljajo spretnosti razvrščanja, primerjanja, iskanja kontrastov (razlik), urejanja in izdelave množic. Ko začnejo

otroci uporabljati različne materiale v konstrukcijski igri (glina, gradniki, duplo kocke, ipd.), bodo spontano začeli uporabljati tudi potrebne matematične spretnosti razvrščanja, primerjanja in kontrastiranja – iskanje razlik. Poleg tega bodo predšolski otroci uporabljali tudi seriacijo (urejanje po intenzivnosti neke lastnosti) in sestavljanje množic. Z vzgojiteljevo pomočjo ali s pomočjo razvitejšega vrstnika v naštetih dejavnostih dosežejo več, kot bi zmoogli sami. Tako se učijo.

Vloga igre na področju matematike

V igri se otrok vedno obnaša drugače, kot je sicer značilno za njegova leta, in naprednejše, kot sicer v vsakodnevnih aktivnostih. Igra vsebuje vse razvojne vzgibe v strnjeni obliki in je sama po sebi poglaviten del razvoja (Cole, John Steiner, Scribner, Souberman 1978, v Prairie 2005). Za otrokovo učenje je v splošnem značilno, da se otrok uči tako, da opazuje svet okoli sebe, s ponavljanjem in skozi igro (Japelj Pavešič v Kroflič 2001). Tudi Prairiejeva (2005) poudarja, da je igra bistven del učenja majhnega otroka. Zagovorniki Piageteve teorije ter teorije Vigotskega se strinjajo, da ima igra izjemno pomembno vlogo v otrokovem življenju. Otrok v simbolni igri razvije svojo lastno območje proksimalnega razvoja, da bi izboljšal svoje sposobnosti (Prairie 2005). V

igri se predšolski otrok uči na številnih področjih: fizične spretnosti, socialne interakcije, izražanje čustev in kognitivno razumevanje. Vsa navedena področja so pomembna pri opazovanju igre. Vendar pa je poudarek na kognitivnem razvoju, saj vse ravni igre spodbujajo kognitivno učenje, vključno s spodbujanjem spretnosti v matematiki in naravoslovju (Prairie 2005). Marjanovič Umek (v Kroflič idr. 2001) deli igro na dve skupini: na funkcijsko in simbolično igro. Prairiejeva (2005) pa opredeljuje štiri vrste igre: poleg funkcijske in simbolne navaže še konstrukcijsko igro in igro s pravili. Pri tem gre pravzaprav za podvrsti simbolične igre. Raziskovanje je glavni cilj funkcijske igre, ki pa vsebuje tudi veliko matematičnih dejavnosti in možnosti za matematično mišljenje. Konstrukcijska igra vključuje matematično učenje – prirejanje, primerjanje, štetje, razvrščanje, seštevanje in odštevanje ter geometrijo (Prairie 2005). Tudi pri igrah s pravili otroci osvojijo različne matematične koncepte (Prairie 2005).

Sklep

Otroci so v matematično spodbudnem učnem okolju aktivni udeleženci, ki imajo skozi igro možnost zgodnjega učenja matematičnih konceptov. Spodbudno učno okolje mora biti osredotočeno na otroka, da ima v njem otrok dovolj možnosti za razvijanje svojih potencialov na vseh področjih razvoja.

Literatura

- Hodnik, Č. T. (2004). *Cicibanova matematika, priročnik za vzgojitelja*. Ljubljana: DZS.
- Kolar Manfreda, V. (2006). *Razvoj pojma število pri predšolskem otroku*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kroflič, R., Marjanovič Umek, L., Videmšek, M., Kovač, M., Kranjc, S., Saksida, I. idr. (2001). *Otrok v vrtcu: Priročnik h kurikulumu za vrtce*. Maribor: Obzorja.
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Pergar-Kuščer, M. (1999). *Šola in otrokov razvoj*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Piaget, J., Inhelder, B. (1990). *Psihologija deteta*. Novi Sad: Dobra vest.
- Prairie, A. P. (2005). *Inquiry into Math, Science and Technology for Teaching Young Children*. United States: Thomson Delmar Learning.
- Vigotski, L.S. (2010). *Mišljenje in govor*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Vigotski, L. S. (1977). *Mišljenje i govor*. Beograd: Nolit.
- Vigotsky S.L. (1993). *Interaction between learning and development*. V M. Gauvan in M. Cole (ur.), *Readings on the development od children* (str. 34-42). New York: Freeman.
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/JeanPiaget> (datum dostopa: 20. 3. 2011)

Nataša Špacapan, dipl. vzg.
Vrtec Tončke Čečeve Celje

Zborovsko petje v vrtcu

Povzetek

Zborovsko petje posreduje posebne glasbene vrednote že vrtcu, otrokom razvija višjo raven estetske občutljivosti in odgovornosti do kulture okolja. Hkrati se razvijajo posameznikove glasbene sposobnosti, spretnosti in znanja. V članku želim predvsem iz prakse, prikazati delo zborovske vaje v vrtcu.

Uvod

Kot relativno mlada vodja otroškega pevskega zbora v vrtcu, v okviru manjše enote ga aktivno vodim četrto leto, sem se odločila, da predstavim nekaj teoretičnih in predvsem praktičnih izhodišč zborovske vaje v vrtcu.

Predšolsko obdobje in prva leta osnovne šole so zelo pomembna za razvoj glasbenih sposobnosti. Otrokov razvoj je odvisen od dednosti, okolja in lastne aktivnosti in vsi ti našeti dejavniki vplivajo na razvoj glasbenih sposobnosti. Da se dispozicije razvijejo v sposobnosti, je pogoj aktivnost otroka.

Na to pa v veliki meri vpliva spodbudno družinsko in družbeno okolje (Denac 2010). Svojo odgovornost imamo tudi vzgojitelji v vrtcu. Zborovsko petje je ustvarjalno poustvarjalna umetniška dejavnost, ki posreduje posebne glasbene vrednote že v vrtcu. Otrokom, ki pojejo v zboru, razvija višjo raven estetske občutljivosti in odgovornosti do kulture okolja. Razvijajo se posameznikove sposobnosti, spretnosti in znanja, ki otroka usmerjajo v sprejemanje, doživljanje in izražanje muzikalnosti (Žvar 2003).

Oblikovanje otroškega zbora v vrtcu

Delam na manjši enoti Aljažev hrib, kjer na začetku šolskega leta oblikujem otroški pevski zbor. Vanj vključim otroke od štirih do šestih let, ki jih petje pesmi veseli. Otroke povabim k sodelovanju tako, da jim predstavim, kaj bomo

v zboru počeli. Pri tem si pomagam tudi s fotografijami in video-ter avdioposnetki. Vsakega otroka, ki ima smisel za glasbo, rad poje in nastopa, vključim v zbor. Pred tem tudi starše seznanim z načrtom dela, ki vsebuje cilje in okvirno vsebino srečanj za tekoče šolsko leto. Vaje potekajo skozi celo šolsko leto enkrat tedensko, eno šolsko uro v dopoldanskem času. Ko se bliža nastop, imamo intenzivne vaje. Takrat vadimo večkrat, dvakrat ali trikrat na teden. Pevski zbor se šteje za obogatitveno dejavnost vrtca, vse obogatitvene dejavnosti pa so tudi sestavni del letnega delovnega načrta našega vrtca.

Vaje

Petje na vajah vedno začnemo z upevalnimi vajami. Vajo najprej izvajam sama, odpojem jo pravilno in natančno, otroci me posnemajo. Pozorna sem na dihanje in izgovorjavo otrok. Med upevanjem pazim na tonski obseg. Glasovni obseg 4- do 5-letnih otrok je od d1 do h1, 5-7 letnih otrok pa od c1 do c2 ali d2. Otrokov glasovni obseg je odvisen od njegovih dispozicij in lastne glasbene aktivnosti, zato so možna tudi odstopanja (Denac 2010). Zborovsko vajo razdelim na:

- ogrevanje telesa,
- vaje za dihalno tehniko,
- vaje za vokalno tehniko,
- vaje za intonacijo,
- usvajanje, oziroma utrjevanje pesmi ter
- sprostitvene vaje.

Ogrevanje telesa

Otroke pred petjem vedno ogrejem s posameznimi gimnastičnimi vajami za različne dele telesa: krožimo z glavo, z rameni, boki. Gibamo se ob glasbi, ki zajema gibanje celotnega telesa. Pri petju v pevskem zboru je zelo pomembna drža otrok. Moram jih opozarjati na sproščeno, a pravilno in vzravnano držo. Stati morajo z nogami nekoliko narazen, da je stoja stabilna, roke so ob telesu in pozornost mora biti usmerjena na zborovodkinjo. Med vajo jih spodbujam, da so vojaki na straži, ki morajo biti ves čas zbrani in pozorni.

Vaje za dihalno tehniko

Izvajamo vaje za vdih, krepitev trebušne prepone in izdih. Otroke navajam na pravilno dihanje, spontano, skozi igro. Ležimo na tleh in vonjamo z zaprtimi usti: cvetlice, hrano. Pobiramo sadje z drevesa, zgornji del telesa je lahko balon, ki ga napolnimo z zrakom, oponašamo zvoke lokomotive, vetra, dihanja psa. Pihamo sveče *fff* ..., vročo juho, ki je ne smemo politi, v sebi zadržimo vonj nečesa, kar nam diši, smejemo se na zlog *ha ha*. Izvajamo vaje stiskanja zraka *ssss, šššš*, brenčimo kot čmrlji, pihamo v milne mehurčke, regratove lučke. Upoštevamo dinamiko (naraščanje in pojevanje glasnosti): ponazarjamo zvoke muh, ki letijo vse bližje in se zno-va oddaljijo.

Vaje za vokalno tehniko

Sem sodijo vaje za čisto in razločno izgovorjavo glasov. To so vaje za gibljivost jezika, vaje za gibljivost ustnic in vaje za gibljivost čeljusti. Vajo najprej izvajam sama, odpojem jo pravilno in natančno, saj me otroci posnemajo. Pozorna sem na pravilno dihanje in postavitev vokalov.

Vaje za gibljivost jezika: vadimo izgovorjavo: t, d, l, hitro menjujemo soglasnike t, d, l, rime : Nataša – flaša, cvetka – baletka, izgovarjamo in ploskamo zloge besednih zvez: droben dežek, zvonček teloh, cicelj micelj. Izgovarjamo posamezne črke določene besede npr. PEŠEC, nato izgovorimo besedo skupaj.

Vaje za gibljivost ustnic: večkrat izgovarjamo samoglasnike a – e – i, i – e – i, o – e – i, i – u, a – o – u – e ... Izgovarjamo zloge: *ma, me, mi, mo, mu*, zveze: *ding – dong, bim – bam*, pojemo znano pesem napr. Kuža Pazi na: *pi, ko, la, čiv, hov* ... Pojemo glasno, tiho, šepetajoče, govoreče, hitro in počasi.

Vaje za gibljivost čeljusti: v ta namen izvajamo naslednje vaje: zehamo, krožimo s čeljustjo v polkrogu, igramo se igro umivanja zob. Primerne so vaje, s katerimi posnemamo oglašanje živali, kot npr. *ga ga, kra kra, kvak kvak*. Posnemamo zvoke posameznih glasbil: *cin* (zvonček), *bong* (boben). Vajo posvetimo tudi pravilni izgovorjavi samoglasnikov, saj so le-ti nosilci tonov. Pojemo na istem tonu *a, e, i, o, u, ma, me, mi, mo, mu*. Pojemo melodije na zloge: *ha ha, he he, hi hi* ... vadimo hitro izgovorjavo: *bim – bam, ding – dong* ...

Vaje za intonacijo: pred vsakim petjem moram upoštevati zapisano intonacijo in peti v tonaliteti, kot je zapisano. Začetni ton lahko zaigram, zapojem ali zamrmram. To je zelo pomembno, saj se lahko v nasprotnem primeru zgodi, da pride do zniževanja otrokovega glasovnega obsega.

Ugotavljam, da imajo otroci težave pri petju visokih in nizkih tonov. Kar nekaj ostanejo na enem tonu. Zato jim je potrebno razliko v višini tonov nazorneje prikazati. V ta namen izvajamo vaje

ponazarjanja velikih živali z izvajanjem nizkih tonov ter malih živali z visokimi toni. Zelo dobro je tudi sprejeta igrlica, ki nam jo je na seminarju predstavila mag. Bernarda Rakar. Govori o pajku, ki si plete mrežo na drevesu: v krošnji drevesa (izvajamo srednji ton), visoko na veji (izvajamo visoke tone) in nizko pri koreninah debela (izvajamo nizke tone).

Izvajamo tudi vaje, ki otrokom pomagajo, da se navadijo na zborovodjo:

- na moj znak se zibamo: levo, desno; sedemo, vstanemo itn.,
- otroci prosto klepetajo, na moj znak vsi utihnejo,
- otroci pojejo znano pesem, ko pokliče mam začnejo ploskati.

Ker vadimo petje v formaciji zbora, moram otroke primerno postaviti. Naučim jih, da si zapomnijo, kje v zboru stojijo in se kasneje ne prestavljajo.

Usvajanje oziroma utrjevanje pesmi

Moja naloga je, da izberem otrokom in času primerno pesem. Prednost dam preprostim pesmim z enostavnimi in otrokom razumljivimi besedili. Vedeti moram, ali je obseg melodije pesmi primeren glasovnemu obsegu otrok. Osrednji ton otrokovega glasovnega obsega je enkrat črtani g.

Pri seznanitvi s pesmijo je pomembno, da otroci pesem čustveno doživijo. Vsebino pesmi lahko predstavimo pravično, kot pripoved. Lahko jih motiviramo z deklamacijo, z lutko. Pesem mora biti otrokom interpretirana doživeto in estetsko; posredovati jo moramo kot celoto. Najprej jo poslušajo in ji ne pripevajo. Ne smemo slediti cilju, da bi otroci že prvič samostojno peli besedilo in melodijo. Upoštevati moramo sposobnost njihove koncentracije in njihovega dojetanja.

Pri sistematičnem utrjevanju pesmi moram biti previdna, da ne prevladuje samo reproduciranje, kar pomeni, da se

besedilo in melodijo pesmi mehanično ponavlja. Upoštevati moram izraznost, dinamiko, tempo, dihanje, dikcijo. Slediti moram ciljem, kot so: zapeti pesem doživeto, značaju in vsebini primerno, paziti na natančno izreko glasov in upoštevati različne spremembe tempa. Otrokom pogosto povzroča težave del besedila, besedni in glasbeni ritem ali melodija v pesmi. V tem primeru posamezne dele pesmi utrjujemo skozi glasbeno – didaktične igre (Marjanovič Umek 2001).

Ko otrokom predstavim pesem, jih lahko povabim, da sodelujejo pri oblikovanju izvajalskih načinov. Skupaj se dogovorimo, kateri del pesmi bi zapeli glasno, tiho, hitro, počasi, veselo. Kakšno pesem lahko tudi sami izberejo. Na takšen način otrokom spodbujamo iniciativen in kritičen odnos do pesmi.

Sprostitutvene vaje

Če opazim, da je otrokom padla koncentracija, jih vmes sproščam in umirjam s sprostivnimi vajami. Igramo se npr. igro za spoznavanje pevcev: *Jaz sem Nataša, Nataša, Nataša, kdo si ti?* Zraven lahko tudi ploskamo. Lahko se poslužujemo instrumentov: damo jih v vrečo in otrok ga mora s pomočjo tipanja prepoznati, ga izvleči in nanj zaigrati, igramo se npr. mišje izštevanke.

Za zaključek

Z ustrezno izbiro glasbenih metod dela lahko zelo pozitivno vplivamo na spoznavni, psihomotorični in socialni razvoj otrokove osebnosti. Pri neposrednem delu v zboru načrtujem metode poustvarjalnega petja: pripevanje, petje z vzgojiteljem, izvajanje ritma pesmi, izvajanje melodije pesmi, petje ob instrumentalni spremljavi, samostojno petje, petje z lastno instrumentalno spremljavo in petje, ki je povezano z gibanjem. Ob navedenih metodah dela moram upoštevati metodo igre, ki je osnovna in temeljna dejavnost otrok (Denac 2010). Kot vodja zbora moram skrbno in natančno izbirati metode dela in jih primerno vnašati v proces. To pa zahteva

kar precej truda in veliko teoretičnega znanja.

Z zborom se predstavimo na prireditvah

vrta in v Celju na regijski reviji »Pojem in igram«, kjer nam glasbena pedagoginja dr. Dragica Žvar poda oceno nastopa in svetuje izboljšave. Želim si, da bi vzgo-

jiteljice z željo po glasbenem ustvarjanju z otroki imele še več možnosti strokovnega izpopolnjevanja s tega področja.

Literatura

Denac, O. (2010). Teoretična izhodišča načrtovanja glasbene vzgoje v vrtcu. Ljubljana: Debora.

Marjanovič Umek, L. (2001). Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulumu za vrtce. Maribor: Založba Obzorja.

Žvar, D. (2003). Pevski zbori. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

Polona Golob, dipl. vzg.
Vrtec Velenje

Labanove teme v vrtcu

Povzetek

Članek govori o gibalnem gradivu, ki ga je koreograf in plesalec Rudolf Laban v začetku dvajsetega stoletja zaradi lažje preglednosti formuliral v teme in jih poimenoval Umetnost giba. Sedaj jih imenujemo Labanove teme. Teh tem je šestnajst. Od tega predstavlja prvih osem osnovo, drugih osem pa nadgradnjo, ki jo pri vzgojnem delu uporabljajo predvsem v plesnih šolah.

Ob gibanju, ki ga je analiziral, je postavil štiri osnovne kategorije, s katerimi lahko opredelimo vsako človekovo gibanje. To so: moč, čas, prostor in tok gibanja.

V članku želim predstaviti pomembnost plesne vzgoje v vrtcu in na kratko prvih osem Labanovih tem.

Ključne besede: Labanove teme, plesna v predšolskem obdobju, gibalno gradivo, prostor, čas, moč, izrazna akcija

Ples v predšolski dobi

Ples predstavlja ob drugih enakovrednih sestavnih delih predšolske vzgoje, saj plesna vzgoja spodbuja otrokovo gibalno ustvarjanje in prispeva k razvoju celovite otrokove osebnosti.

Samo vzgajanje s plesom je sestavljeno zelo kompleksno, saj se povezuje z vsemi vzgojnimi področji. Ker pa je medsebojno sodelovanje za plesno vzgojo tako zelo značilno, pri tej dejavnosti pa tudi nujno potrebno, spodbuja razvoj pozitivnih medosebnih odnosov.

Pri plesni vzgoji sledimo predvsem naslednjim nalogam:

- vzgajati otroke v estetski tankočutnosti;

- vzgajati otroke v umetniški ustvarjalnosti;
- seznanjati otroke s spoznanji o umetnosti in lepoti človekovega okolja. (Kroflič in Gobec 1992).

Človek se giblje iz potrebe in zaradi dosege svojih ciljev, nečesa, kar je zanj neprecenljivo. Če pa je gib usmerjen k otipljivemu predmetu, je še toliko lažje ugotoviti cilj gibanja. Vendar pa gibanje ni vedno usmerjeno k otipljivim predmetom, ampak tudi k neotipljivim vrednotam (Laban 2002). Gibalni razvoj otrok je ena od bistvenih sestavin predšolske vzgoje, saj spada gibanje med osnovne otrokove potrebe, z njim pa pomagamo ohranjati, razvijati in uravnavati otrokovo zdravje. Vsako starostno obdobje ima svoje posebnosti, ki jih je potreb-

no poznati in prepoznavati, ob tem pa upoštevati tudi individualne razlike med otroki, ki so pogojene s splošnim razvojem, zdravjem in okoljskim vplivom na otroka. Gibalne sposobnosti otroka se z njegovo rastjo in razvojem večajo, v veliki meri pa so odvisne ravno od možnosti za gibanje, ki jih ima otrok na voljo. Gibalni razvoj je najhitrejši v prvih letih otrokovega življenja in je rezultat učenja in zorenja (Zalokar Divjak 1998). V prvih dveh letih ima za razvoj intelektualnih sposobnosti odločilno vlogo prav motorični razvoj (Kroflič 1992).

Gib razodeva različne stvari, je rezultat želje po kaki stvari, ki naj bi imela neko vrednost, lahko pa je rezultat stanja duha. Ritem in oblika gibanja kažeta na namen osebe, ki se v določeni situa-

ciji giblje. Lahko nam kaže trenutno počutje in reakcijo, lahko pa gre za stalne osebne poteze. Na gibanje pa lahko vpliva tudi okolje, v katerem se gibanje izvaja (Laban 2002).

»Rudolf Laban (1879–1958) /.../ je analiziral človekovo vsakdanje, delovno in plesno gibanje. Kadar se človek giblje, se giblje v prostoru in času, z določeno močjo in v določenem toku. Prostor, čas, moč in tok gibanja so osnovne kategorije, s katerimi je mogoče opredeliti vsako človekovo gibanje, najsi bo vsakdanje, delovno, športno ali plesno« (Kroflič 1992, str. 16).

Svoje gradivo o umetnosti gibanja je Laban razdelil na šestnajst tem. Od teh šestnajstih predstavlja prvih osem temeljne osnove, sledečih osem pa so njihova nadgradnja (Maletič 1983).

Labanove teme

1. tema, z naslovom *Zavest o svojem telesu v gibanju*, obravnava zavest o lastnem telesu v gibu. Ukvarja se s prepoznavanjem možnosti gibanja iz posameznih členov telesa, razvijanjem zavesti o telesu in gibih.

2. tema, z naslovom *Ukvarjanje s časovnim trajanjem in dinamiko*, se ukvarja s trajanjem in dinamiko, z močjo oziroma intenzivnostjo ter hitrostjo giba. Ta tema budi učenčevu zavest o organski podlagi ritma, osredotoča njegovo pozornost na subjektivno in objektivno doživljanje hitrosti in moči giba.

3. tema, z naslovom *Spoznavanje prostora*, govori o poznavanju prostora. Govori o osnovni orientaciji v prostoru, o poznavanju lastne sfere gibanja in osnovnih prostorskih akcij.

4. tema, z naslovom *Smer gibanja*, se ukvarja s potekom gibov. Njen predmet obravnave je svoboden in vezan tok našega gibanja ter srečanje sposobnosti in izkušenj v ustvarjanju gibanja v svo-

bodnem in vezanem toku.

5. tema, z naslovom *Prilagajanje posameznika v sodelovanju z drugimi*, govori o prilagajanju partnerju in sodelovanju z drugimi. Ta tema ima stroga socialna načela. Otroka poučuje o sodelovanju z drugim otrokom kot s partnerjem; uči ga prilagajanja zahtevam drugega.

6. tema, z naslovom *Telo kot element in instrument plesnega izražanja*, poučuje o telesu kot o orodju in instrumentu plesnega izražanja. Glavni namen šeste Labanove teme je razširitev gibljivosti in pridobivanje telesne sposobnosti (Maletič 1983).

7. tema, z naslovom *Spoznavanje osnovnih izraznih akcij*, razlaga osnovna izražanja akcije. Ukvarja se z obvladovanjem osnovnih dinamičnih akcij, ki so nosilke izražanja in nastajajo iz medosebnih odnosov dinamike v smislu moči, prostora in časa. Laban jih je poimenoval *effort-akcije*, kar pomeni »oblike gibanja glede na vloženi uporabljeni napor« (Priročni slovar tujk 2005). Osnovne effort-akcije pa so naslednje (Maletič 1983):

- udarec ali vbod,
- potiskanje in pritiskanje,
- dotikanje,
- drsenje,
- zamah,
- zvižanje,
- migetanje,
- nihanje ali zibanje.

8. tema, z naslovom *Delovni ritem in plesni deli*, razlaga ritme, ki nastajajo z izvajanjem delovnih, funkcionalnih gibov in njihov prenos v pantomimsko ter plesna zaporedja. Gre za prenos delovnih ritmov, vzeti iz realnega življenja in dela v ples (Maletič 1983).

Plesna dramatizacija

Otroci se zelo radi gibalno izražajo in jim je blizu plesno vživljanje v različne domišljajske like, živali, pa tudi ljudi. Pri plesni dramatizaciji prihaja gibalni izraz iz doživljanja zgodbe in medsebojnih odnosov vlog v zgodbi sami. Je tako rekoč skupek, celota vseh zvrsti plesnih dejavnosti, ki so oblikovane v skladno celoto. Plesna dramatizacija je uvajanje v govorno dramatizacijo, je osnova za različne otroške gledališke uprizoritve. Plesno dramatizacijo vodimo s pripovedovanjem o dogajanju, saj je besedno izražanje v povezavi z gibanjem bolj doživeto, zapomnitev pa je lažja in bolj učinkovita. S plesno dramatizacijo dajemo spodbudo za individualno izražanje, pa tudi skupinsko ustvarjanje. Kot član skupine tako posameznik dobi samopotrdivitev na račun medsebojne odvisnosti v skupini (Ilič 2006).

V skupini 4- do 6-letnikov smo gibalno uprizorili zgodbo o čebelah in medvedih, ki vsebinsko ni zahtevna, še vedno pa je dovolj zanimiva, da pritegne otroke. Gibanje v plesni dramatizaciji Čebele in medvedi je zelo raznoliko, odraža veliko različnih razpoloženj, čustev in odzivov. Čebele večinoma uporabljajo bolj impulzivne, hitre gibe, medvedje pa so bolj ležerni, leni, se jim nikamor ne mudi.

Zaključek

Ugotovila sem, da je povezanost in prepletenost Labanovih tem v sami praksi še večja kot v teoriji in da lahko določen gib uvrstimo v več različnih tem hkrati. Če je kot podlaga za gibanje prisotna glasba, ima velik vpliv na gibanje, saj nam narekuje določene elemente, kot sta objektivni čas in objektivna dinamika, ki ju ne moremo spreminjati ali iti preko njiju. Še vedno pa lahko znotraj nekega objektivnega časovnega okvira določene gibe subjektivno variiramo.

Literatura

- Ilič, O. (2006). Metodika plesne vzgoje. Zapiski s predavanj, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- Kroflič, B. (1992). Ustvarjanje skozi gib. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Kroflič, B. in Gobec, D. (1992). Ustvarjalni gib in plesna vzgoja za najmlajše. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Laban, R. (2002). Mojstrstvo gibanja (3). Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko.
- Maletić, A. (1983). Pokret i ples. Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske.
- Zalokar Divjak, Z. (1998). Vzgoja za smisel življenja. Ljubljana: Educy.

Med plesno dramatizacijo

Vzgojiteljica in vzgojitelj?

Vzgojiteljski poklic je še vedno feminiziran poklic, saj je po podatkih Statističnega urada RS (2009) delež moških vzgojiteljev komaj 0,55 % (v vrtcih je zaposlenih 22 vzgojiteljev moškega spola od 3993 vseh zaposlenih vzgojiteljev), medtem ko je na mestu pomočnika vzgojitelja 2,36 % moških. Po teh podatkih lahko zanesljivo trdimo, da je delež žensk v tem poklicu večinski. Dejstvo je, da smo ženske in moški različni po spolu, vendar znanstveniki ločijo med »sex«, kar pomeni biološki spol, in »gender«, kar pomeni družbeni spol. Stoller (1968 v: Haralambos, Holborn 1999) pravi, da je lahko družbeni spol (moškost in ženskost) precej neodvisen od biološkega spola (moški, ženska). Ann Oakley (2000) pravi, da je pri vzgoji žensk prisoten mit o materinstvu, ki izvira iz prepričanja, da si vse ženske morajo želeli otroke. Kaj pa moški? Si ne želijo biti očetje?

Glede na oblike družine bi bilo smiselno, da bi bilo več moških vzgojiteljev. Kar ne pomeni, da vzgojiteljice niso dovolj kompetentne. Gre zgolj za to, da si otrok v predšolskem obdobju postavlja temelje za nadaljnji razvoj, s socializacijo si oblikuje identiteto tudi glede na spolno vlogo, ki jo ima. Tako imajo deklice več možnosti za identifikacijo z ženskami v tem poklicu, s katerimi se lahko identificirajo, zato se tudi pogosteje odločajo za ta poklic kasneje v življenju.

Med učiteljstvom se razmerje ženska – moški spreminja v obratnem razmerju z ravnijo študija. Praktično v vseh državah članicah EU je število žensk, ki poučujejo na osnovnošolski ravni, precej večje od števila moških, ki poučujejo na tej ravni; na srednješolski ravni se začne razmerje med številom učiteljev in učiteljic izenačevati, v profesorskih zborih na višješolski in visokošolski ravni pa prevladujejo moški (SURS 2007).

Sprašujemo se, kako to, da je žensko delo v 21. stoletju še vedno manj vrednoteno, kot je moško? Pri ženskah je iz leta v leto opazen porast v stopnji izobrazbe, saj se čedalje več žensk odloča za podiplomski študij, kljub temu pa na področju dela še vedno zaostajajo za moškimi. Zanimivo je, da imajo deklice v osnovni in srednji šoli ter marsikje tudi na fakulteti dosti boljše učne uspehe in rezultate, kot jih imajo fantje, na vodilnih položajih pa so le redke.

Razlog je po mnenju mnogih avtorjev in avtoric v predsodkih družbe, ki odkrito ali prikrito še vedno postavljajo ženske v podrejen položaj. Nekoč zasebni patriarhat zdaj prehaja v javnega. Nekoč so moški (patriarh) kot glava družine nadzorovali ženske neposredno in v zasebni sferi doma, zato niso mogle vstopati v javno sfero na področju zaposlovanja in politike. S tem se je povečala odvisnost žensk od moških, saj le-te nimajo (niso imele) svojih dohodkov in so bile zato na milost in nemilost prepuščene možu.

Javni patriarhat je oblika, kjer imajo ženske dostop do javnih in zasebnih sfer. To pomeni, da se ženske lahko zaposlijo, vendar znotraj zaposlovanja dobijo slabša delovna mesta ali pa so za svoje delo manj plačane kot moški na istih položajih. Da to še vedno velja, dokazujejo najnovejši podatki Statističnega urada RS (2010). Na zadnjih volitvah poslanec iz Slovenije v Evropski parlament leta 2009 je bilo med 81 kandidati nekaj manj kot 50 % žensk, med izvoljenimi pa jih je bilo le 28,6 %. Ta podatek dovolj zgovorno dokazuje, da gre za javni patriarhat, saj kljub temu da so ženske kandidirale skoraj v polovičnem deležu, kasneje niso bile izvoljene.

vzgojiteljica
revija za dobro prakso v vrtcih

Glede na družinsko situacijo je danes v Sloveniji raznovrstnost družinskih oblik večja. Statistično je družina življenjska skupnost dveh ali več oseb v istem gospodinjstvu, ki so med seboj povezani s poroko, partnerstvom in/ali starševstvom. Družina je lahko par brez otrok, par z enim ali več otroki ali eden izmed staršev z enim ali več otroki. Pri tem ni pomembno, koliko je otrok star, bistveno je le, da še nima svoje družine.

Več kot polovico vseh družin (53 %) predstavljajo poročeni pari z otroki, vendar pa se njihov delež zmanjšuje. Nadomeščajo jih pari v zunajzakonskih skupnostih, ki imajo otroke. Matere z otroki predstavljajo 16,1 % vseh družin ali več kot trikrat toliko, kot je neporočenih parov z otroki (teh je bilo 5,3 %); očetje z otroki so predstavljali 2,6 % vseh družin.

Po poročilu Evropske komisije imajo starši v Evropi težave zaradi pomanjkanja vrtcev, to pa je ključnega pomena pri spodbujanju zaposlovanja staršev, krepitvi enakosti med spoloma in utrjevanju socialne vključenosti. Za spodbujanje dostopa žensk na trg dela je ključnega pomena kakovostna in cenovno sprejemljiva organizirana predšolska vzgoja s poslovnim časom, ki ustreza staršem in otrokom.

Število otrok, ki so vključeni v vrtce, je v Sloveniji v šolskem letu 2008/09 glede na leto prej večje za 7,5 % in še narašča.

Zato je upravičeno, da začnemo razmišljati tudi o tem, da bi bilo v vrtcih zaposlenih več moških, saj bi s tem preprečevali in razbijali stereotipne predstave, ki so povezane s spolom. Otrokom bi lahko ponudili model moškega, ki je kljub moškosti tudi očetovski, empatičen, ustvarjalen in je njegova profesionalnost povezana z vzgojo in izobraževanjem predšolskih otrok.

Zavedamo se, da so najboljša otrokova leta, ko si otrok gradi temeljne predstave o svetu, o odnosih in življenju, v predšolski dobi, pa kljub temu družba

s svojimi stereotipnimi predstavami in predsodki »ne dopušča«, da bi bili moški del tega sveta.

Nina Mav Hrovat,
pomočnica ravnateljice
Vrtec Domžale

Literatura

Haralambos, M., Holborn, M. (1999). Sociologija. Teme in pogledi. Ljubljana: DZS (poglavje 10 – Spol in družba) 589–608 in 617–622.

Oakley, A. (2000). Gospodinja. Ljubljana: cf. 199–237

Statistični urad RS (2009). Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2008/09, spletni naslov: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2327, 29. 3. 2010

Statistični urad RS (2007). Svetovni dan učiteljev. Spletni naslov: <http://www.stat.si/PrikaziPDF.aspx?ID=1183>, 30. 3. 2011

Statistični urad RS (2010). Mednarodni dan žensk. Spletni naslov: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2985, 1. 4. 2010

Medsebojna različnost nas lahko bogati

Predsodki in diskriminacija se lahko pojavijo že med najmlajšimi otroki v vrtcu in se nadaljujejo v dobo odraslih, zrelih in odgovornih ljudi. V mnogih primerih lahko dosežejo nesprejemanje, zaničevanje, zatiranje, zapostavljanje, neenakopravnost ali celo nečloveško ravnanje. Pomembno je, da znamo diskriminacijo zaznati, prepoznati in jo uspešno izničevati.

Vzgojitelji, pomembne osebnosti v otrokovem razvoju, lahko z zgledom, besedo, ravnanjem in moralnim delovanjem močno vplivamo in prispevamo na osebnosti bodočih generacij in otroke vzgajamo s pozitivnim pogledom na različnosti, ki nas medsebojno bogatijo ter nam hkrati ponujajo možnosti za razvoj lastne identitete.

Ni problematično dejstvo, da smo si ljudje med seboj različni, ampak dejstvo, kako različnosti doživljamo, sprejema-

mo in z njimi živimo. Vsi ljudje smo si različni in drug drugemu lahko služimo prav v različnostih, ki so med nami, če se le zavedamo in spoštujemo svoje in pravice drugega. Vsi smo ljudje, vsi smo enakopravni. Da lahko zahtevaš spoštovanje svojih človekovih pravic, je dovolj, da se rodiš kot človek, kjer koli, kadar koli in komur koli.

Prebivalci neke dežele niso enaki. V njej živijo moški, ženske, stari, mladi, tisti, ki so tam rojeni, tujci, priseljenci, ljudje s posebnimi potrebami ... Vsakdo ima svoje značilnosti, ki so sestavni del njegove identitete. Z razlikami in posebnostmi, ki jih nosi vsak posameznik posebej, živimo skupaj. Zavedanje, da nas lahko medsebojne razlike tudi bogatijo, nas lahko privede do strpnega in demokratičnega ravnanja, vendar le, če se zavedamo lastne in drugih identitet, kulture, tradicije, vere ...

Splošna deklaracija o človekovih pravicah pravi, da »se vsi ljudje rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice«. Kljub temu pa ni vsakomur samoumevno, da mora človeka spoštovati in mu priznavati temeljne pravice.

Eden od pomembnih standardov demokratičnosti družbe je zagotavljanje enakosti med spoloma na vseh ravneh družbenega življenja. Pri tem imamo pomembno vlogo vzgojitelji v vrtcu, kjer lahko otroke z lastnim zgledom in pozitivnim pogledom na svet vzgajamo v bodoče demokratične ljudi s poslušom za sočloveka, njegove pravice in potrebe.

Pomen predšolske vzgoje pri ustvarjanju razmer za družbeno vključenost in izenačevanje poznejših izobraževalnih možnosti vseh otrok je zelo velik. Nedavna študija Eurydice (2009) poudarja potrebo po dostopnosti vrtcev in odzivnostjo programov za vse otroke, še posebej za skupine s tako imenovanimi »dodatnimi potrebami«, kot so otroci iz socialno šibkih družin ter otroci jezikovnih, etničnih oz. kulturnih manjšin, katerih razvoj je (lahko) ogrožen zaradi dejavnikov v družini in drugih institucionalnih dejavnikov. Četudi je priporočilo, naj se »ciljne skupine« ne ločujejo od preostale populacije, ampak naj se vsem otrokom omogoči predšolska vzgoja, so vrtci, zaradi prostorske stiske, prisiljeni oblikovati ukrepe za omejevanje vpisa otrok. Med t. i. izločitvenimi kriteriji se

pogosto pojavlja osebna okoliščina in starost otroka, kar lahko pomeni diskriminacijo, kot jo določa Zakon o ureničevanju načela enakosti (Eurydice 2009).

Otroka je potrebno spodbujati na njegovih močnih področjih ter mu postavljati realne cilje na šibkih področjih. S tem otrok pridobi zaupanje v lastne sposobnosti, občutek lastne vrednosti in samospoštovanje. Pomembno je, da otrok razvija harmonične odnose z drugimi osebami in da zna delovati v širšem socialnem svetu, za kar pa nujno potrebuje zgled odraslih oseb, njihov pozitiven zgled in način za pozitivno delovanje in sprejemanje v družbi.

Pomembno je, da s skupino otrok v vrtcu ustvarimo varno in prijetno igralno-učno okolje, kjer se otroci počutijo varno, sprejeto, zaželeno, spoštovano in ljubljeno. Otroci morajo pridobiti občutek, da je vsak posameznik del skupine z lastno identiteto in da je njegova odso-

tnost pomanjkanje za vse. Pomembno je, da skupino otrok oblikujemo kot demokratično, pravično, skrbno in inkluzivno naravnano skupnost.

Otroke bodočih generacij je potrebno vzgajati za ljudi s svojim jazom, svojimi potrebami in prepričanji, s spoštovanjem drugih ljudi, kultur in načinom življenja. Pomembno je, da otroci postanejo senzibilni za sprejemanje drugačnosti – v ožjem in tudi v širšem okolju – da bodo prevladovali topli, iskreni in spoštljivi medsebojni odnosi.

Vsem, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalni proces (otroci, starši in strokovni delavci), je potrebno prikazati, da nas medsebojna različnost bogati. Ni dovolj, da se razlik le zavedamo, potrebno jih je prepoznavati, jih spoštovati in jih vključevati v življenje ter delovanje v svetu.

Delovanje, ki izkazuje diskriminacijo, krši človekovo dostojanstvo, vrednote in pravice. Delovati v skladu in z dejanji, ki

odražajo nediskriminacijo, je torej pomembno tako za nas same, naše otroke, družino in družbo nasploh. Pomembno je vedenje, da diskriminacija obstaja, in zavedanje, da lahko delujemo tudi proti njej, če jo le prepoznamo in se jo zaveamo. Vsak človek je del družbe, ki je sestavljena z različnostmi med nami. Vsi smo torej pomembni in vredni spoštovanja drugih, ne glede na to kdo in kaj smo. Pa je vedno tako? Ali znamo ceniti ter spoštovati sebe in druge?

Otrokom je potrebno pokazati in jih naučiti ceniti sebe, svoje telo, prepričanja in vrednote ter tudi vrednote in osebnosti drugih. Menim, da je predšolsko obdobje ključnega pomena za razvijanje nediskriminatornega delovanja, saj so prav predšolski otroci tisti, ki bodo nekoč odrasli državljani naše družbe, del naše vzgoje in odraz našega ravnanja.

Andreja Škulj, vzgojiteljica

Jana Stergar (6 let)
mentorica: Darja Jelenko
Vrtec Šoštanj, enota Barbka

Kratki odgovori na vaša vprašanja

VPRAŠANJE: *Nesreča nikoli ne počiva. Kdaj bi se lahko očitalo vzgojiteljici, pri kateri se je zgodila otrokova poškodba, da je vzrok poškodbe »nevestno in malomarno opravljanje dela«?*

Poklic vzgojiteljice, ne glede na to, ali na V. stopnji oz. na delovnem mestu pomočnice vzgojiteljice ali na VII. stopnji oz. na delovnem mestu vzgojiteljice, je lep in zahteven poklic. Ne samo zaradi strokovnih razlogov (kakovostno izvajanje kurikula vrtca), ampak tudi iz drugih, še posebno varnostnih razlogov. Starši nam zaupajo največ, kar imajo: svoje otroke. Naša odgovornost je izredna, verjamem, da si vsaka strokovna delavka prizadeva za varnost otrok.

Kolektivna pogodba za dejavnost vzgoje in izobraževanja določa lažje in hujše kršitve delovnih dolžnosti. Med hujšimi kršitvami so našete tiste kršitve, zaradi katerih lahko delavcu preneha delovno razmerje. Kot prva je našeta *»nevestno, nepravočasno in malomarno izpolnjevanje delovnih in drugih obveznosti«*.

Kdaj bi lahko bil takšen očitek ob otrokovi poškodbi upravičen in bi imel, ob ustreznih dokazih, za strokovno delavko zelo neprijetne posledice, morda celo prekinitev pogodbe o zaposlitvi? Naj naštejemo nekaj primerov:

- če bi bili otroci v času nezgode brez nadzora,
- če bi lahko nezgodo predvidevali iz okoliščin, pa nismo posredovali, da bi jo preprečili,
- če prostor ne bi bil organiziran po pravilih stroke (na primer: ovirani prehodi, poškodovani predmeti, nevarne snovi, ki bi jih otrok spil, na primer čistilo in podobno),
- če bi opustili organizacijo in bi npr. zaradi prerivanja prišlo do poškodbe (na primer: v garderobi, v umivalnici, na igrišču ...),

- če ne bi odstranili poškodovanih igrač, pohištva, igral in podobnega, pa bi bil to vzrok nezgode,
- če bi se izgubil (ušel) otrok in se med begom poškodoval,
- če bi opustili določeno predpisano ravnanje v primeru nesreče (npr. nepravilno nudili prvo pomoč ali jo opustili, če ne bi takoj in resnično obvestili staršev in ravnateljice ...) ipd.

Ob nezgodi je potrebno pravilno ukrepati: nuditi prvo pomoč, obvestiti starše in ravnateljico oz. ravnatelja. O nezgodi je potrebno narediti zapisnik. Tisto, česar ni v nobenem pravilniku, mora pa biti samoumevno, je to, da se moramo takoj in brezpogojno osebno opravičiti staršem, če se je zgodila nezgoda, in jim pojasniti potek dogajanja. Sicer pa varnost v vrtcu ni samo zadeva posamezne vzgojiteljice: je tudi sistemska skrb vseh zaposlenih in odgovornost ravnateljice oz. ravnatelja.

VPRAŠANJE: *Zanima me vaše mnenje o vzgojiteljevem pogovarjanju po mobilnem telefonu v pričo otrok v vrtcu?*

K odgovornemu, vljudnemu in spoštljivemu ravnanju z otroki sodi tudi to, da se v igralnici v pričo otrok ne pogovarjamo po mobilnem telefonu. Svoje domače obvestite, naj vam rajši napišejo sporočilo, odgovorimo pa takrat, ko se lahko odstranimo, recimo med odmorom. Pogovor po mobilniku je skrajno neprimeren tudi v času, ko po otroke prihajajo starši, saj deluje zavraščujoče neodgovorno. Med pogovorom smo namreč nehote manj pozorni, zato takšno obnašanje tudi ni varno in upravičeno poraja dvome v vzgojiteljevo odgovorno delo.

VPRAŠANJE: *V vrtcu zelo poudarjamo »dobro klimo«, nihče pa mi ne pojasni, kaj to je. Začela sem delati šele pred kratkim, in*

sicer v prvem starostnem oddelku.

T. i. »klimo«, vzdušje, ustvarjajo in vzdržujejo v oddelkih prvega starostnega obdobja predvsem odrasli, torej vzgojitelji. V prvem starostnem obdobju je še posebej pomembno, da sta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice nežni v ravnanju, prijazni in odzivni v komunikaciji, čustveno topli in večinoma nasmejani osebi. Vzgojiteljica ali pomočnica vzgojiteljice poznata in razumeta razvojne značilnosti in potrebe majhnih otrok. Če se katera od njiju ne zmore empatično odzivati na otrokove potrebe, je zgrešila poklic in v poklicu, kot je vzgojiteljski, ne more biti uspešna.

Empatija je namreč osnovni pogoj, čeprav nezadosten, ker je seveda potrebna tudi zahtevana izobrazba, toda brez empatičnih sposobnosti ni dobre vzgojiteljice ali vzgojitelja.

Kakšna je pozitivna klima? Prepozna se po tem, da so otroci pomirjeni, urejeni in aktivno vključeni v dogajanje. Počutijo se sprejeti (ljubljeni) in varni. Vzgojiteljica in pomočnica sta vključeni v skupno dejavnost z otroki, se z njimi aktivno ukvarjata. Pri komuniciranju vzpostavljata z otrokom očesni stik, veliko sta med njimi na tleh, da se ju otroci lahko dotikajo. Pri izvajanju rutinskih opravil sta umirjeni, vzameta si dovolj časa in se osebno posvetita posameznikom. Zakaj je vse to tako pomembno? Otrok v prvem starostnem obdobju izgrajuje svojo identiteto tako, da se od vsega začetka opira na ponotranjanje vplivov iz svoje okolice (torej vplivov doma in vrtca). V tem procesu je zelo pomemben način ravnanja odraslega do otroka, odnos med njima.

Otrok v drugem starostnem obdobju potrebuje v tem odnosu še nekaj več: jasno ubesedena in pojasnjena pravila, doslednost pri zahtevah, kaj se od njega pričakuje, zakaj se to pričakuje in kakšna je njegova odgovornost.

Povabilo k sodelovanju

Se vam porajajo podobna vprašanja, na katera ne najdete odgovora?

Vabimo vas, da nam jih pošljete, uredništvo Vzgojiteljice pa jih bo posredovalo odlični strokovnjakinji mag. MARJETI DOMICELJ, ki nam je obljubila sodelovanje.

Ne odlašajte, napišite že danes.

Vprašanja pošljite na naslov uredništva Vzgojiteljica.

Fotka

Mag. Marjeta Domicelj

(iz arhiva)

TOVORNA LADJA - Tine Popovič

(6 let)

mentorica: Irena Krajnc
OŠ Prežihovega Voranca, Maribor

Napotki za avtorje prispevkov:

- vsi teksti naj bodo napisani na računalniku v programu WORD, med tekst ne vstavljajte fotografij in računalniških risbic;
- enemu izvodu prispevka obvezno priložite CD;
- za reference v besedilu uporabljajte način sprotnega navajanja literature v oklepaju (Zupančič 2004, str.236) oz. pri splošnem povzemanju brez navedbe strani (Zupančič 2004). Seznam literature naj bo na koncu prispevka po naslednjem vrstnem redu: priimek, ime. (letnica). Naslov dela. Kraj: založba.
- otroške likovne izdelke opremite z imenom avtorja, starostjo otroka, imenom mentorja in vrteca;
- k fotografijam napišite ime in priimek avtorja;
- za objavo fotografij otrok mora imeti vrtec privoljenje staršev;

- uredništvo si jemlje pravico prispevke krajšati in smiselno oblikovati;
- uredništvo ne daje pisnih potrdil o prispevkih in člankih;
- CD-jev in otroških likovnih izdelkov ne vračamo.

Avtor objavljenega prispevka prejme en izvod revije Vzgojiteljica. Strokovnjak oz. znanstvenik, ki da intervju, ima zastoj letno naročnino na revijo.

V skladu s 17. členom Pravilnika o napredovanju v nazive (Ur. l. RS, št. 54/2002, št. 123/2008) s prvo objavo dobite 3 točke za članke v rubrikah „Iz teorije v prakso“ in „Za dobro prakso“.

Da boste svoje tekste lahko brali na straneh vaše in naše revije, vas prosimo, da napotke upoštevate.

Vzgojiteljica na internetu: www.vzgojiteljica.si

Čestitamo avtoricam in avtorjem likovnih del,

ki so objavljena na tej strani. Prišla so v ožji izbor na likovnem natečaju revije Vzgojiteljice za leto 2011. Vzgojiteljicam in vzgojiteljem mentorjem objavo otroškega likovnega izdelka na tej strani štejemo kot doseženo drugo mesto, enakovredno drugemu mestu na državnem tekmovanju. Izdelek otroka, ki ga oblikovalec revije iz nabora izbranih del za posamezno številko izbere za naslovnico, pa štejemo kot doseženo prvo mesto. Mentorji lahko oboje uporabijo pri napredovanju v strokovne nazive. Avtorji likovnih del bodo nagrajeni s knjižnimi nagradami založbe POZOJ.

POZOJ

Ožji izbor likovnih del za maj – junij 2011

Lovro Škrabl (6 let)

mentorici: Dragica Mrkša, Urška Krklec
Vrtec Rogaška Slatina, enota Potoček

Jure Štular (5 let, 6 mes.)

mentorica: Tatjana Grčar - vzgojiteljica
Vrtec Urša, enota Čebelica, Domžale

MESTO CVETJA - Jure Miklič (6 let)

mentorici: Tanja Ravnjak, Simona Leskova
Vrtec Tončke Čečeve, OE Hudinja, Celje

KAPITAN VOLKEC - Ian Hafner (6 let)

mentorica: Darja Kusterle
Vrtec Škofja Loka